

ה ח ל ק ה ש ל י ש י

אמר מורנו ז"ל! בתחלת זה החלק וכבר ידעת מהי שהם מגנים מי שיגלה סתרי תורה, וכבר בארו החכמים ז"ל כי שבר המסתיר סתרי תורה שהם מבוארים גלויים לבעלי העיון. גדול, אמרו בסוף פסחים על מה שכתוב ליושבים לפני ד' יהיה סחרה לאכול לשבעה, ולמכסה עתיק, למכסה דברים שגלם עתיק יומיא, ומאי ניהו? סתרי תורה. והבן שעור מה שהיישירו אליו אם אתה ממי שיצין. ע"כ.

והסתכל כי אמר סתרי תורה מבוארים וגלויים לבעלי העיון הם היושבים לפני ד', והם הכת שזכר צפ' נ"א ואמר וכשתשלים הטבעיות ותצין האלקיות, כזר נכנסת אל המלך אל החצר הפנימית ושנת עמו צנית אחד, תו היא מדרגת החכמים. והגה התצטרף מי הם היושבים לפני ד' לפי מה שנאמר, והחכמים ז"ל בארו תכלית הצאור ואמרו, "חזית איש מהיר צמלאכתו" אלו הנדיקים העוסקים צמלאכתו של הקצ"ה, לפיכך לפני מלכים יתיצצו שמתילצים צתורה שנאמר כי צי מלכים ימלוכו. כל יתיצצו לפני חשוכים, אלו מלכי הרשעים, שנאמר ויהי צמחשך מעשיהם. ופלאכת האיש שהוא איש אמת הוא ההוגה צפעלי האלוק ית' כאמרו והגית צכל פעליך.

פ ר ק ש ל ש ה ע ש ר.

אמר מורנו ז"ל הרבה נבוכו שכלי השלמים בבקשת תכלית זה המציאות מה הוא ואני אבאר איך תבטל זו הבקשה לכל אחת מהדעות, ואומר, כי כל פועל יפעל בכוננת אי אפשר מבלתי שיהיה לאותו הדבר אשר פעל תכלית בעבודה עשה אותו הדבר, וכמו כן הוא מבואר כי הדבר שנעשה בכונה, הוא מחודש אחר שלא היה, וממה שהוא מבואר ומוסכם עליו, כי המחוייב המציאות שלא נעדר לעולם, ולא יעדר, ולא יצטרך לפועל מפני היותו פעול, תבטל ממנו בקשת התכלית, וע"כ לא יאמר מה תכלית מציאות הבורא ית'? מאחר שאינו דבר נברא. והנה התבאר כפי אלה המוקדמות, כי התכלית מבוקש לכל מתחדש שנעשה בכוננת התהלת שכל, כלומר למה שיש לו התחלה שכלית, ויתחייב בהכרח שתבוקש בו הסבה התכליתית מה היא? אבל הדבר שאינו מחודש לא תבוקש לו תכלית. וכפי דעת ארסטו בקדמות העולם לא תבוקש תכלית אחרונה לחלק מחלקי העולם, כי הכל אצלו על צד החיוב התמידי, ואע"פ שחכמה הטבעית חוקרות הסבה התכליתית לכל ימצא טבעי, אינה התכלית האחרונה שאנו מדברים בה בזה הפרק. ע"כ.

ואומר כי אי אפשר שתמלא שממנה התחלת התנועה כלומר הממע צדצדים שלא יתנועעו, וכמו כן אפשר לחסוד שלל תמלא הסנה ע"ד התכלית צהס, כלומר

צדדים שלא יתנועעו, כי כל תכלית לדבר הוא שלמות לפעל מהפעלים, והפעלים לא יהיו אלא צתנועה, וא"כ לא תהיה תכלית צדד שליכו מתנועע. ואשכח לדבריו.

אמר ומה שידעה מדברי ארסטו כי התכלית האחרונה אצלו לאלה, התמדת ההויה וההפסד; אשר אי אפשר מבלעדיהם, בעבור המשך ההויה בזה החומר; והדעת האמיתית אצלי כפי האמונות התוריות, ויסכים זה עם הדעת העיונית שלא יאמן כי הנמצאים כלם עבד מציאות האדם, אלא יהיו שאר הנמצאים כלם מכוונים לעצמם, לא בעבור דבר אחר, וכל נמצא הכוונה בו עצם אותו הנמצא, ומה שאי אפשר מציאותו אלא אחר שיקדמתו דבר המציא אותו הדבר תחלה, כקרימת החוש לדבור (צ"ל ההרגשה לשכל), וכבר נאמר זו הדעת בספרי הנביאים, כל פעל ד' למענהו, ואפשר שיהיה הכוונת חזר אל הפועל, ויהיה פירושו בעבור עצמו ית', כלומר בעבור רצונו, כי עצמו יקרא כבודו, כאמרו, הראני נא את כבודך, ויהיה אמרו, כל פעל ד' למענהו, כענין כל הנקרא בשמי לכבודי בראתי.

וברב החכם המכיר בפירושו לדברי ארסטו וההויה מתחייבת צהכדח, כי מאחר שהיה צכאן מניע נלחי, היה צכאן צהכדח מתנועע נלחי, ומאחר שהיה צכאן מתנועע נלחי, התחייב צהכדח שיהיה צכאן גוף עומד עליו יסוד והיא הארץ, וקסתמלא הארץ ותחייב צהכדח מליאות האש ושאר היסודות, אצל האש היא הסבה צמליאות הארץ, מפני שהאש צמעלת הקיץ, מלך מה שהוא הפך הארץ, והארץ צמעלת ההערד, כמו הענין השחור והלצן ושאר ההפכים, כי האש עלם קל, והארץ כבדה, והכבדות הערד הקלות צלך עה, כמו שהשחרות הערד הלוצן, וא"כ צהכדח נמלאו הגופים שהם הפכים, ומאחר שהם הפכים התחייב צהכדח שיתהוו ויפסדו, ומאחר שהיו הצורות הנצדלות מלך צמליאותם שלם, אי אפשר מצלתי שישפעו מהם נמלאים אחרים, והיו מקלת אלו הנמלאים, א"ל שיהיו צזולתי חומר, וע"כ צהכדח נמלא החומר, והיה מליאות אלו הצורות צחומר מלך ההכדח, אמנם מליאותן צנפסן כלומר נפשות הגלגלים הוא מלך העלוי, כי מליאותן מעולה מאפסם צהכדח. וצזה יתורן מה שאפשר שיסופק על מליאת אלו הצורות אשר צכאן, והוא, כי יש לומר מאחר שהיו נמלאים צעלמי הנצדלים צענין המעולה, מדוע נמלאו א"ח"כ צענין הגדוע? אלא אם אמר אומר, כי ההשגחה שכאן אמנם היתה צחומר, ויהיה המעולה צעצור הגדוע? ותדון זה כי מליאותם על זה הענין הוא צהכדח מליאות שני, והוא מלך שהוא מליאות הוא מעולה מהאפס וע"כ נמלאו מליאות גדוע, ומליאותם הגדוע הוא מלך העלוי צהיקש לאפסם והיותם חסדים צמליאות, וצורות החומר הוא מלך ההכדח, מפני שאי אפשר שיהיו צענין יותר מעולה, כמו שהמעולה לנו כשיגיע לנו שלמותנו האחרת שנועיל לצולתנו מאתנו השלמות כפי מה שאפשר צו כמו כן הדבר צהתחלת הנצדלות עם שפע הגלגליים מהם, ונמלאו צורות ויסודות מפני מליאות הגופים הגלגליים, ונמלאו צחומר מפני ההכדח, והצורות המניעות אחר התערב היסודות והתמעטם, כלות הלמה, וצעלי חיים — מליאותם מפני הנפש המדצרת, ומליאות הנפש המדצרת היא ע"ה העלוי, כמו שהוא הענין צגופים הגלגליים, וע"כ היה האדם קרוב מכל הנמלא אשר צכאן צמעלה מהגופים הגלגליים, והוא אמלעי או הנמלא הנלחי וההויה הנפסק. ע"כ.

וכתב בן סינא והפועל החסר ינטרך לתנועה וכלים, כדא שיהיה מה שנפשו
מנח צחומר, אצל הפועל השלם הזורה אשר צעמנו, וימשך אחריה, מליאות הזורה
צחמרה; ודלה כי הדברים הטבעיים לזרותיהם אצל העלות הקודמות לעצם צד מה,
ואצל הטבע על דרך השעבוד צד אחר. ע"כ. —

ואנ' חומר כי לפי אמונתנו הוא כמו שזכר מודנו ז"ל, כי הכל נצדח לכבוד ה'
יש לומר — לפי המרחק, לפי מה שאמרו כי אלו הזרות נפשות הגלגלים, כי כמו
שהאומן מתאזהר להוליך הזרות אשר נפשו לפעל, כשימצא חומר נאות להמליץ בו, כן
נפשות הגלגלים כשמוצאים חומר נאות להזורה, יתאוו להמליץ אותה ואין לפעל הפסק.
זה הדבר מצוה, והוא כבוד האלוק ית' המלוא אותן לעשותו, ותהיה הכונה צהויה
והפסק התמדת המליאות, והמליאות כבוד האלוק ית', וזהו, כל הנקרא צממי לכבודי
צדאתיו ינרתיו כו', כי נקרא א' כמו נצדח, כי ישאלו. לפועל האלוק ית' קריאה כמו שישאלו
לו אמירה, כענין קורא הדורות מדלש, ואמר דוד ע"ה אחר שזכר המעשים הטבעיים,
יהי כבוד ד' לעולם! — וזהו יתרון מה שאמר הכתוב, „על מה שוא צדאת כל בני אדם“
כי הפרטים הם הכל וכזו וסוף, אצל המינים הם קיימים. ואשוב לדבריו.

אמר ולא תטעה צנפסך ותחשוב כי הגלגלים והמלאכים כמלאו צעזודנו, כד
צד לנו שעודנו „הן גויס כמר מדלי“ וצחן עלמך ועלם הככבים והגלגלים והשכלים
הנצדלים, ויתצאל לך האמת ותדע כי האדם נשלם מכל מה שהתהוה מזה החומר לא
זולתו, ושהוא כשיזדקף מליאותו למליאות הגלגלים כ"ס למליאות המלאכים יהיה נצוה
מאד מאד, אמר הן צעזדיו לא יאמין, ועזדיו הנאמרים צוה הפסוק אינם מין האדם
צשום פנים, — והראיה אף כי טובני צתי חומר — אלא הם המלאכים, וזה הוא מה
שאמר וצמלאכיו ישים תהלה, והן קדושו, וענין לא יאמין אף להם מליאות קיים וחזק
צלדוף למליאותו ית' שהוא מחויב המליאות.

ויש עוד צחינה אחרת צוה בענין, והוא כי המודכבים מהיסודות מדומם ולמה
וצע"ח אלו היו נעדרים והיו המים מכסים כל פני האדמה, כמו שהיה קודם הצדאה,
היה העולם מתקיים צלתם, שאינם מהנמלאים שצבם קיום העולם.

פ ר ק א ר ב ע ה ע ש ר .

אמר מודנו ז"ל ממה שצריך שישתכל בו האדם עד שיודע שעוד נפשו ולא
יתעה, הוא מה שהתבאר משעורי הגלגלים והככבים, ושעורי המרחקים שביניהם.
כי התבאר במופת, כי המרחק שבין מוצק הארץ וגובה גלגל שבתו, מהלך שימונה
אלפים ושבע מאות שנה בקרוב, ושיהיה הנוהלך בכל יום ארבעים מיל, וזה המרחק
הגדול שהתבאר במופת הוא לכל הפחות, א"א בשום פנים שיהיה זה השעור פחות
מזה, ואפשר שיהיה זה יותר כפלים הרבה, ועובי גלגל הככבים הקבועים, המעט
מה שיהיה עביו מהלך ארבע מאות שנה, ויודע זה משעור מרחק ככביו, אשר גוף
כל

כל כנב מהם כשעור כדור הארץ יותר מנואה ותשעים פעם, ואפשר שיהיה גופו יותר גדול, אבל הגלגל התשיעי המסובב הכל התנועה היומית, לא יודע לו שעור בשום פנים, כי אין בו כנב ואין לנו תחבולה לדעת גדלו, והסתכל אלו הנמצאים הגשמיים מה עצום שעורם ומה רב מספרם! וכשתהיה הארץ כלה אין חלק לה אצל גלגל הככבים, מה הוא יחס המין האנושי אצל כל הנבראים? ואיך ידמה אחד שהם בעבורו ובסבתו ושהם כלים לו? וזה ענין היקש הגופים, וכל שכן כשתסתכל מציאות השכלים הנפרדים. ע"כ.

כי השכלים מקיפים על כל הגופים, ולא זכר גדול השמש ושאר הככבים, * (וצאותה האגדת כתוב כי הלצנה חלק מתשעה ושלישים חלק מהארץ, וכנב חלק משנים ועשרים חלק מהארץ, ונוגה, חלק מששעה ושלישים חלק מהארץ, והשמש, גדול מהארץ מאה וששים וששה פעם, ומאדים, כמו הארץ פעם ושמינית, ולדק, כמו הארץ חמשה ותשעים פעם, ושתי, כמו הארץ שנים ותשעים פעם, ומה שהשיגו בחקירה מכנבי הגלגל השמיני אלק ושנים ועשרים יש מהם כמו הארץ מאה ושמונים פעמים, והקטן שבהם גדול ממנה עשר פעמים.

וכתב החכם ר' שלמה ז"ל צן בצירול, כי על כל גלגל המזלות הגלגל התשיעי המקיף על כל הגלגלים הצדואים, ומנהיג הגלגלים מן המזרח למערב, ואמר כי כל כדורי עולם צתוכו, כגרגר חדל ציס הגדול ואמר כי על כל גלגל התשיעי גלגל השכל. ועל גלגל השכל כסא הכבוד. — והסתכל צאמרו הגלגלים הצדואים, וצמה שכתצתי למעלה מלשון דברי ארסטו. ואמר צספרו מקוד החיים, ויחס העלם הגופני אל הרוחני כיחס הגוף אל האויר, וכשיפשיט האדם שכלו מהעלם הגופני וישוטט למעלה צעלם הרוחני, ואח"כ יחשוב צמה שלמטה, יתצאר לו קטנות העלם הגופני אלל גדול העלם הרוחני, ושיס ההיקש ע"ז השמים והארץ, כי כשתראה נפשך שאתה יעומד צגובה השמים העליונים, ואתה מציט אל הארץ תראה אותה צאמלע השמים כמו נקודה שאין שעור לה אלל השמים, ואע"פ שהיא גדולה. — ע"כ. ויפה כתצ מי שפקח האלוק ית' עיני שכלו ועיונו צנמלאים האלקיים כמלאכים והשמים העצעים שידיעתם ידיעה אמיתית לא ענין שפלותו ושפלות זולתו מהנמלאים המשתנים. ויש ידיעות שנקראות חכמות ואינן חכמות על האמיתי, כי הן צהסכמת צני אדם, מקנות למתעסק צהן גאות הנפש והאצת הנלוח, וטיקראו מלאכות יותר דאוי מטיקראו חכמות. ואמר החכם, הטוב שצדצרים שידע האדם שעור מעלתו ושכלו. — וכתצ צן סינא ואין החיים ולא דצד מהשלמיות מנוע מלך האמת הראשונה ית' והשפע הראשון, אלל המקצלים אפשר שיהיה דיקים מן ההכנה לקצולם, כי אין כל מקצל מקצל לכל דצד, וע"כ אמר שלל היה אפשר שיקצל הצמד לורת הסיף, ולא המים אממת האדם והס מים, והגופים העולמיים קצלו החיים אלל מה שימעט מספרו ושעורו מהם והמספר כי הגופים שאינם חיים היסודות הארצעה ומה שיקצצ צטצע והשעור, כי היסודות הארצעה כמעט שאין להם שעור מוחש אלל הכל, והם יותר טובים וקטנים מכל גלגל הגלגלי ההקפה, ואינו רחוק שיהיה צהככבים הקצועים

* (הוא ההכנה החכמים שזכר הרמב"ם ז"ל צנה במקום.

הקצועים מה שהוא יותר גדול מהם, וההיקף יחייב שיהיה כל מה שתחת גלגל הירח צהיקם לגלגל שצתי. והסצה אלל האמתיים שלא קצלו אלו היסודות לודת החיים; מה שהתחלפו צו שאר הגופים הפשוטים והמודכזים החיים, והם היות עצעיהם הפכים. כי כל אחד מהם הפך, ומפני זה דחקו מסוג הגופים הגלגליים מאד, וזהו הגופים הגלגליים המוכנים צלל הנכבד, מלני החיים הגופנים, ואלו היסודות דחוקות מאד מהחיים, אלל המורכזים המזיגה תשצור מהם לך ההפוך ויחדש צהם לודת המזג, והמזג אמלעי צין ההפכים, והאמלעי אין הפך לו, וע"כ יוכל לקבל החיים. וכל מה שירצה ממזג להלוך צעד האמלעות, יוסיף המזג לקבל תוספת שלמות מענין החיים, וכסיתמלע מאד עד שיסתנו צין ההפכים ויתצטלו צטוה, יוכן המזג לקבל חיי הדצור הדומים לחיי השמים, וזו ההכנה היא צרוח האנושי, והרוח צכלל עלם גופני יולך ממזיגת היסודות ופונה להדמות צגופים הגלגליים, וע"כ אומר שהוא עלם אורי. ואומר שהרוח הדואה היא נלולות ואור, ע"כ תשמח הנפש כשתראה האור כי היא דומה למדכזה, ותשתומם צאפלה כי היא הפך. ע"כ. והסצה כי צהסתכל האדם צגודל הנצדאים תתצאר לו מהם גדולת צודלם, והמעמידם על לודותיהם שלא יפסדו, ויתצאר לו ערך עלמו ושפלותו. —

פ ר ק ה מ ש ה ע ש ר .

זלל הפרק מהפרקים המועילים סצה הספר, וע"כ דליתי להעתיקו כלו, והוא דצד צזה הענין צפרק ע"צ צמוקדמה העשירית, צמה שאומרים המדצרים כי כל מה שהוא מדומה עוצד אלל השכל, ודצד צמדומה והמושכל צהעדה, ושם אמר כי אין צחירה, ושם אמר והסתכל אתה המעיין. וראה האין נתחדשה דרך קשה, והוא כי אלו הליונים יאמר אדם כי הם שכליים, ואמר יאמר כי הם דמיוניים, ונראה שנמלא דצד מה יצאה לנו המושכלות מהמדומות. ואם יאמר הפלסוף שהמליאות עדי וצו נצחן ההכרחי והאפשרי והנמנע, יאמר לו הצעל דת וצזה הוא המהלוקת, סזה המליאות נאמר אנחנו שנעשה צצחירה לא שהתחייצ כן, וכנענעסה צזה התאד הוא אפשר שיהיה צהפך, לא שיחקוד הליוד השכלי שה"א הפך זה, ע"כ.

אמר מורנו ז"ל לנמנע טבע קיים תמיד הקיום, אינו מפעל שפעל א"א שישהנה בשום פנים, וע"כ לא יתואר האלוק ית' ביכולת עליו, וזה כמה שלא יהלוק בו א' מבעלי העיין בשום פנים, ולא יסכל זה אלא מי שלא יבין במושכלות. ע"כ. והנראה לי כי ד"ל מי שלא עיין צעיון הנצע. כי המעיין צעיון העצע עיניו צמושכלות כמו שאזכור למטה. —

אמר ואמנם מקום המהלוקת בין בעלי העיין הוא הדמו למין מהדומים, יאמרו קצת מבעלי העיין כי זה מכת הנמנע שלא יתואר האלוק ית' ביכולת לשנוחו ויאמר אחר שהוא מכת האפשרי אשר תחלה יכולת האלוק ית' בהמצאתו האין שירצה, ודמיון זה קבוץ שני ההפכים ברנע אחד ובמקום אחד, ותפוך העצם כלומר

שוב העצם מקרה והמקרה עצם, או מציאות עצם גופני אין מקרה בו, כל זה טבת הנמנע אצל כל אחד מבעלי העיון, וכן היות האלוקימציא כמוהו, או יעדיד עצמו ית', או יתגשם או ישחנה כ"ז מכת הנמנע, ולא יתואר האלוק ית' ביכולת על דבר מכל אלה, יש כת מבעלי העיון והם הנבדלים (צ"ל המעתזילה) דמו בנפשם (צ"ל שחושבים) כי זה אפשר ודאוהו משער האפשרי, ואחרים אמרו משער הנמנע, ואף ע"פ שהאומר במציאות מקרה לא במונח לא הביאו פשיטות העיון, אלא להגן על דברים תוריים דחק אותם העיון דוחק חזק ונצלו בזה המאמר, וכן מציאות דבר טחגשם לא מחומר כלל הוא מכת אפשרי אצלנו, ומכת הנמנע אצל הפלסופים וכן יאמרו הפלסופים, כי המדובר שאלכסונו שוה לצלעו, או זווית מוגשמת יקימו בה ארבע זווית פשוטות נצבות, ומה שדומה לזה, כ"ז מכת הנמנע. ומקצת מי שישכל הלמודיות, ולא ידע מאלו הדברים אלא פשט המלות, ולא יצייר ענין, יחשבים אפשריים. ע"כ:

ואומר כי מה שעלה צדינו מזו החקירה, כי יש לנמנע עצע קיים לא ישחנה וא"א שיהיה אפשרי וזה אצל בעלי העיון, אצל יש מי שאינם מצעלי העיון שמאמינים כי כל דבר אפשרי אצל האלוק ית' ויכול להמליאו ולשנות עצמו ולהעדידו כמו שאזכור למטה ויש מתנו שהוא נמנע אצל הכל, כמו שימליא האלוק ית' כמוהו או יעדיד עצמו ית', וזה החלק אשר סתם שהוא נמנע אצל בעלי העיון, ויש מהקדמונים שהיו מאמינים שזה אפשרי, ושסתי ההקדמות, האחת שוללות, והאחת מחייבה, אפשר שיצדקו, והולך ארסעו לסתור דעתם. ושישז המקרה עלם, והעלם מקרה, זה נמנע אצל בעלי העיון כי הם שני טבעים מחולפים, לא אצל מי שאינו מצעלי העיון, כי אמת העלם והמקרה לא ידע, אותה אלא צעל עיון. וכן מליאות מקרה צלל עלם, יש מאנשי הדתות שמאמינים זה, כמו שאמר כי אמונה זו הכרחית צאמונותיהם. ואפשר שכיון למה שאמרו המדברים שהתארים עלמים קיימים בעלמם, לא קיימים צולתם, אמנם יש כת מצעלי התורה שמאמינים זה צאמונתם צתאר הידעה והפחד והגזורה וזולתם מהתארים ויש לומר שענין זה שהם מאמינים שהנפש מקרה, ומאמינים שהיא נשאלת אחר המות ותשוב אל הגוף, והקשו אליהם כי אם הנפש מקרה כמו שהם אומרים האין תעמוד צלל גוף? ועל כן הולדכו לומר כי אפשר מליאות מקרה צלי עלם. ומליאות, דבר מתגשם צלל מומר הוא נמנע אצל רוב המעיינים, כמו שזכר צפ"ג י"ח, ואינו נמנע אצל מקלחם, והם צעלי המדע האומרים כי הפועל אשר יחדש הדבר צללו, כלומר החומר והלורה, ושלין מתנאי פעלו מליאות חומר צו יפעל, הוא מחדש הכל, וזה נקרא צעקצי א צ ד א ע והוא הצלח יש מלין, וזו דעת צעלי הדתות, וזה דברים דנים שצארו צחכמת הטבע שמליאותם נמנע אצל רובם, ומניעותם אצלם כמניעות המלאת מדובע קטרו שוה לצלעו, ואינו כן אצל האחרים, ומליאות מניעות מדובע קטרו שוה לצלעו הוא דבר מוחש, אצל מה שאמרו מליאות מניעות זווית מוגשמת, יקיפו זה ארבע זווית פשוטות נצבות, והדומה לזה היא מכת הנמנע אצל מי שעייץ זה צתאמר אחד עשר מספר אוקלידוס צשרשים. כי שם אמר כל זווית מוגשמת הזווית המוקפות זה מקוצלות יחד, קטנות מד' זווית נצבות, והניא מופת ע"ז. וכן מה שאמרו שזווית המשולש שוה לשתי נצבות, היא

דבר מצוה לכל חכמי התשורת, והאדם יהיה חכם בשאר החכמות, אם לא למד חכמת התשורת לא יצין זה, כ"ס שיהיה אלון נמנע מי אמת, וכ"ס אדם אחר. וע"כ אמר מי שלא ידע הלמודיות יחשוב זה אפשרי. ולשוב לדבריו.

אמר ומי יתן אדע' אם זה השער פתוח ומותר לכל אחר שיאמר כמה זה ענין שיצירהו, ויאמר זה אפשר, ויאמר אחר כי הוא נמנע כפי טבע הדבר, או שם דבר יסתום זה השער ויסגרהו, עד שיגזור אדם ויפסוק שזה נמנע בטבעו? ואם בחינת זה הענין אי מצרפו בכח המדמה או בשכל? ובאיזה דבר יובדל בין המדומה והמושכל? כי פעמים יחלוק אדם על אחר זולתו, או תחלוק עליו נפשו בדבר מה מציאותו אפשרי אצלו ויאמר שהוא אפשרי בטבעו, ויאמר החולק. זה אפשרי הוא מפעל הרמוי. לא בבחינת השכל, או ששם עוד דבר מה יובדל עמו בין הכח המדמה והשכל? ואם הוא דבר חוץ משניהם יחדיו או בשכל עצמו יובדל בין המושכל והמדומה? — וכל אלו המקומות צריך לחפש אותם מאד, ואין זה כונת זה הפרק והנה התבאר כי לפי כל דעות וסברת איש בכאן דברים נמנעים ומציאותם שוא, ושלא יתואר האלוק ית' ביכולת עליהם, ואין חסרון בחקו בהיותו בלתי משנה אותם, וא"כ הם מתחייבים ואינם מפעל פועל. והנה התבאר כי מקום המחלוקת הוא בדברים יונחו מאיזה משתי הכתות הם, אם מכת הנמנע או מכת האפשר ידוקדק זה ע"כ.

והנה אמר כי צאלו המקומות חקירה לדרך לדקדק אותם מאד, ואין זה כונת הפרק, כלומר כי אין כונתו צזה הפרק, להודיע, צמה יצדל האדם צין מה שהוא נמנע וצין מה שהוא אפשרי, ואמר צסוף הפרק. כי לדרך שידוקדק זה, כי המדקדק זה ויודעו על אמתתו, תמצד לו האמת מן השוא, והנמנע מהאפשרי, ומה תכלית שכל האדם.

פ ר ק ש ש ה ע ש ר.

אמר מורנו ז"ל וחשבו כי ידיעת הפרטים נמנעת בחק האלוק ית' מצדדים (רבים) ומהם, כי הפרטים מושגים בחושים לא בשכל. והאלוק ית' לא ישיג בחושים, ומהם, כי הפרטים אין להם (תכלית) וידיעה מקפת, ומה שאין לו תכלית לא יוקף, ומהם, כי הידיעה במוחשים והם פרטיים בלא ספק יחדשו לו שנוי, כי מה התחדש? ידיעה אחר ידיעה. ע"כ.

וארסעו זכר צמאמר הלמד, כי הדאשן שכל צתכלית ולא ישכיל דבר הוא יותר שלם ממנו כי אלו היה כן היה שלמותו צגדוע. ואומר כי כשלא נדאה מקצת הדברים עוצ משגדאים, והסכלות צדברים הגדועים עוצ ממשגתם, והעומד על דבריו צאותו מאמר יצין כונתו ע"כ.

ואמר צן סיגל כי הוא ית' יודע כל הדברים צמין כולל, לא יפול תחת הזמן, ולא ידע הפדעים כי תחייז ידיעתם שנוי צעלם היודע. ע"כ. והנראה לי כי אחר צן הדעת

כדעת נמשך הסנס ר' אברהם ז"ל (הראש"ע צפרשת וירא צפסוק ארדה נא) צאמרו כי הוא ית' יודע הכל צדך כל לא צדך חלק. *

ואמר החכם הנזכר הדבור צאלוק ית' צעלמו וצולתו הוא אמור על דרך הוכחה הנקרא גורל, כ"ש שיכתב על ספר, כי לא ישיגו ההתקן אלו העמוקות, אלא שלדך שיכתב צספר המופת, ואם אתה מצעלי היצירות המוכנות לקצול החכמות. והתעסקת צהן, והית מצעלי ישוצ הדעת חיוצך שתעיין צספריהם, כדי שתעסוך על מה שכתבו מאמת או הפכה, ואם חסרת מאלה השלשה, חיוצך שתשען על פשט הדת, ולא תציע לאלו הדעות המוחשות, כי אם תהיה מצעליהן לא תהיה מצעלי הסמת. ע"כ. ויפה כתב צאמרו כי העמך אסור להתייען להמתן, כי לא ישיגו עמקו, וצלצד מה שאמל כי אם יהיה מצעלי הדעות, לא יהיה מצעלי האמת, ויש מצו הכת צאלו הדורות כלומר שהם מחדשים דעות נכריות לחוקות מהחקירה ודחוקות מכונת הדת. ואשוצ לדצרו.

אמר והם ברחו מליחם לצלוק ית' עזיבה ושכחה, וחתכו (ופסקו) עליו בסכלות, היות כל מה שבוה העולם נסתר ממנו ולא ישיגהו. ע"כ.

ואמר החכם הנזכר ומה שאמרו כי הראשון כשלא ישכיל אלא עצמו, הוא סכל למה שצדק, אמנם היה מתחייב זה אלו לא היה משכיל דצר הוא מהנמלאים צמוחלט, אצל מאחד שאומר כי כל מה שישיכילו מעצמו הוא הנמלאים, ושהוא השכל שהוא סנת הנמלאים, לא שהוא ישכיל הנמלאים מחד שהם עלה לשכלו כעמך שכלו, וענין אמרם שלא ישכיל מה שתחתיו מהנמלאים, ירצו לומר שלא ישכילם צד ששכילם איתנו, אלא צד שלא ישכילם צו שום משכיל זולתו ישתצח, כי אלו השכיל אותם שום נחלא מחד שהוא ישכילם היה משתתף עמו, ויתעלה מזה וזה הוא התאר המסוגל צו, וע"כ לא יתכן לומר צדיעתו שהוא כללית או פרטית, כי הכללי והפרטי עלולים מהנמלאים משתי ידיעות הוות נפסדות, וזו השאלה נכללת צין שני חלקים הכרחיים, האחד כי אילו השכיל הנמלאים, מחד מה שהם עלה לידעתו. היה מתחייב שיהיה שכלו הוה נפסד, ושיהיה שלימות הנכצד צגדוע, ואם היה עצמו זולתי מושכלות הדברים וסדרם צנאן. היה שכל אחד אינו השגת לודת הנמלאים, כפי מה שהם עליו מהסדוד והערך; וכשיהיו אלה שני הצדדים נמנעים, יתחייב שיהיה מה שישיכילו עצמו הוא הנמלאים צמליאות יותר נכצד, מהמליאות שנמלאים צו הנמלאים. והמעיד כי הנמלא האחד צעינו יש לו מעלות צמליאות זו נכצדת מצו, כי הגדוע שנמעלותיו הוא מליאות צחומר, ויש לו מליאות נכצד מזה והוא מליאות צדמות, כי זה המליאות הוא מליאות הגון משיג לעצמו, ומליאותו צחומר אינו משיג לעצמו, ומליאותו צכח המדמה, יותר נכצד ממליאותו צכח הראות, ומליאותו צכח הזכר הוא יותר נכצד, ומליאותו צשכל,

נכצד

(* להנדיק הראש"ע ראוי ונכון להעתיק פה דברי המפרש לכפר החמונות והדעות מאמר ד' סרק ב' דסוס צרליון (עלה נ"ד עזר צ') צהג"ה וז"ל ורצים תמהו שאגו עליו כי הכחיש ההשגחה הפרטית וכונתו אמנם הוא על הענין הזה, כי ההלק כאשר ישיג חלק אחר לא ישיג רק ע"ד ההלק ר"ל ע"ד חצווי המושכלות והשגחה אחר השגחה ומושכל אחר מושכל, אצל הכל י"ת שהוא כוללס יחד ע"ד כללוהו ר"ל מחד ידיעתו א"ע שהוא הכל ידע חלק מתנו, ר"ל מן חלקי המליאות. ע"כ, ומעתה דצרו צדיקים וישרים.

המעשים הרעים, ושנחמו המעשים המועילים ע"כ. — ואומר כי זה העמץ מהעמינים העושים העמוקים, ושיש פסוקים יתצאר מהם כי רעות האדם נתונה לו, ושיש לו יכולת לעשות הדבר ושלא לעשותו, ופסוקים אחרים שיראה מפשעם הפך זה, וכן מזה העין דברים דנים דברים ההכמים ז"ל שנמלאו צהם אומרים השתי דעות: ואמרו צחמת ההגיון כי הדברים נחלקים לשלשה חלקים, אפשריים, והם הדברים שאפשר שימלאו ושלא ימלאו, כאמרו אפשר שירד התער למחר, והכרחיים, והם הדברים שנמלאו כן תמיד, כאמרו האדם צהכרח צעל חיים, וממולעים, והם הדברים שנמלאו צפעל אחר היותם אפשריים, ואפשר שיעדרו, כאמרו רחוצן עתה עומד, ואלו יאמרו ממולעים צין האפשרי והנמנע, כי לקחו מכל אחד חלק, ושם צארו כי הגזרות האפשריות אין הלך עלור צאחד מקלותיהם על האמת, כאמרו זה הצבד אפשר שיקרע קודם שיצלה, ואפשר שלא יקרע קודם שיצלה, כי אלו היה הלך עלור צאחד מקלות האפשר על האמת, כלומר שיהיה נודע על האמת איזה מהם יהיה, יהיה לצטלה העיון והצחירה, כי המעיין לא יעיין צנמנע, ואז לא יהיה דבר מהדברים אפשר צנפשו וצטצעו, ואז יסתלקו הפעלים ההווים מהצחירה, ויהיה ההשתדלות לצטלה ויסתלקו ההכנות העצמיות והמלאכות.

ואמר החכם הנזכר וזו השאלה והיא שאלת הגזרה והשעור, וצערני אל ק"ל ואל ק"ד היא הקשה שצטאלות התורות, וצאור זה כי כשיעויינו הראיות המקוצלות ימלאו הפכים, וכן ראיות השכל, כי אנו מוצאים צדת דברים דנים מורים כי כל דבר צשעור ושהאדם אנוס מוכרח, ויש צו דברים מורים כי יש לאדם קמין למעשהו, כלומר שהוא עושה אותו מעצמו ואינו מוכרח על פעליו, שהדברים צעצמם אפשריים לא מחוייבים, וכמו כן הראיות השכליות נמלאו הפכים צזו השאלה, וצאור זה כי אם נניח שהאדם ממלא פעליו וצורא אותם, שיתחייב שיהיו צכאן פעלים אינם דעים על חפץ האלוק ית' ולא צצחירתו, ויהיה צכאן צורא זולתי האלוק ית', והכל הסכימו כי אין צורא זולתי האלוק ית' וית', ואם הנחנו שאינו עושה מעצמו לפעליו יתחייב שיהיה מוכרח לפעליו, וא"כ ההטרה משער מה שלא יוכל, וכשיטרה האדם לעשות מה שלא יוכל, לא יהיה הפרש צין העדחתו והעדחת הדומם, כי הדומם אין לו יכולת, וכן האדם צמה שלא יוכל אין לו יכולת, וע"כ יאמינו ההמון כי היכולת מתגלוי ההטרה כמו השכל צצוה. — ועוד כי אם לא יהיה לאדם קמין, כלומר שיוכל למנות (לעשות ז"ל) מעצמו הדברים, יהיה ההשתדלות דברים לצטלה, ויצטלו המלאכות כן, אשר המכוון מהם להציא העוצות, כמלאכת עבודת האדמה וזולתה, ויצטלו כל המלאכות שהכונה צהם השמירה ודחיית הנזק כמלאכת החדוטה הרפואה, וזה כלו חוץ למושכל; ואם יאמר אומר, ומאחר שהדברים כן, היאך קוצן צין צו הקושיא הנמלאת צמקוצל והמושכל צנפשו? ואומר כי הנראה מכונת הדת, כי היה הקצון צין שתי אלו האמונות על האמצעות שהוא האמת צזו השאלה, וצאור זה כי יראה שהאלוק ית' וית', יצר לנו כחות נוכל צהן שנקנה דברים המה הפכים, אלא מאחד שהיתה קנית אותן הדברים, לא תשלם אלא צהסכמת הסצות ששעצן האלוק ית' לנו מחוץ, וצסוד המשצים מהם, היו הפעלים המיוחסים לנו ישלמו צצני הדברים יהדיו צדלוננו וצ"הסכמת הפעלים שמחוץ להם, והם אשר יאמרו צעדס שהם צגזרת האלוק ית' וצמאמרו, והסצות ששעצן ה' ית' לנו מחוץ, אינן משלימות הפעלים שנשתדל לעשותם,

נצד מהכל, וכן נאמין שיש לו צבכל הראשון מליאות, יותר נצד מהכל, וידיעת האלוק. ית' נקשרו צנחלא מלך שנקשרה צו ידיעתנו, ואל"כ המליאות שנים מינים, מליאות נצד, ומליאות גדוע, והנצד סצה לגדוע, וזה הוא ענין מה שאמרו הקדמונים, כי הצדא ית' יודע כל הנחלאים, והוא המטיב להם והפועל אותם, וע"כ אמרו כי אינו אלא הוא, אצל זה כלו מידיעת המעמיקים צחכמה, ואין לדיך שיכתב זה, ואין לדיך שיטריחו צני אדם להאמינו, ולא הוא מהלמוד התורי, ומי שכתב אותו שלא צמקומו היה חומס מי שהעלים אותו מן הדאוי לו. ע"כ. ואמר מורנו ז"ל ל"ה מהח' הראשון אצל הדבור צתארים, והאיך ירוחק ממנו, ומה ענין התארים המיוחסים לו ית', וכמו כן הדבור צצריאת מה שצרא וצתאר הכהגתו לעולם, והאיך השגחתו צזולתו וענין דלונו והסגתו וידיעתו צכל מה שידעהו, ומה ענין הנצואה ומעלותיו, ומה ענין שמותיו המורים על ענין זה, אס הם אחד ילס הם דנים, אלו כלס דצרים עמקים והס סתרי תורה צאמת, וההודות המכרים צדצרי הנציאים וצדצרי החכמים ז"ל, אלו הדצרים אשר אין לדיך לדבר צהס אלא צראשי פרקים ועס האדם המתואר. ע"כ. וכתב מורנו ז"ל צפ' כ"צ כי כל מה שצד אדםטו מנגבל הידח ומה שלמעלה ממנו כלו כדמות אומר אל מקצת דצרים, כ"ס מה שיאמר אותו אדםטו מסדוד השכלים ומקצת אלו הדעות האלקיות אשר יאמין וצהס הגנאים העגומים וההפסדים הגנלים המצוארים צכל האומות ופרסוס הדעות, ואין לו מופת עליהן. ע"כ. ולי נראה כי רנו צאמרו אל מקצת הדצרים, מה שאמר ממליאות האלוק ית' והמלאכים, ושהנגבל צעל נפש, ושתנועתו מלך ליוורו לשכל נצדל והדומה לזה, ומה שאמר ומקצת אלו הדעות האלקיות רנו צו לפה שאמר אותו מענין ההשגחה, כי יש גנאים עגומים וההפסדים הגנלים המצוארים צכל האומות ופרסוס הדעות אותה הדעת, כי גס מה שזכר צדתות כי האלוק ית' משגיח צמעשי צני אדם ומשלס להס במול עליהס אס טוצ טוצ ואס דע דע, כי האמת המפורסמות לכל מה שאמר קהלת כי האלקים יציא צמשפט על כל נעלס אס טוצ ואס דע.

פ ר ק ש ב ע ה ע ש ר .

אמר מורנו ז"ל בזכרו הדעת השלישית בהשגחה ויתחייב להס כפי זו הדעת שיהיו חנועות ב"ח כלן ועמידתן משוערת, ושאין לאדם יכולת בשום פנים שיפעל דבר ושלא יפעל. ע"כ. ואמר בדעת החמישית ואומר כי פנת תורת מרע"ה והנמשך אחריה היא, שהאדם כאל יכולת מוחלטת, כלומר שהוא בטבעו ובבחירתו יעשה כל מה שיש לאדם שיפעלהו, מבלתי שיברא לו דבר מחודש בשום פנים. ע"כ.

ואמר אדםטו והאדם יפעל פעליו ציכולת והלזון והצחירה, והדצרים שפעלס אלינו יש לנו כמו כן שלא נפעלס, ומה שאפשר צו עלת לא, אפשר צו מלת כן, וכמו שיש לנו יכולת לעשות הפעלים הטוצים, כן יש לנו יכולת לעשות הפעלים הדעים, והאדם מוליד לפעליו כמו שיוליד ילדיו; והדאיה על זה עמיחי הדתוס כי הס יעמישו העומים

או משצט אותן צלצצ, אלא הן הסצה אחד שנרצה אחד מהשני הפכים, כי הדלון הוא תשוקה יתחדש לנו מתשוקת מה אז דמוי מה, או הלדקה צדצר, וזו ההלדקה אינה לצחירתנו, אלא הוא דצר יקרה לנו מהדצרים שמחון, ודמיון זה כי כשנראה דצר נחמד מחון, נתאווה אותו צהכרח צלא צחירה, ונתאווה ונתנועע אליו, וכמו כן כשנראה דצר מגונה נמאסהו צהכרח תצרח ממנו, ואס כן דלוננו שמור דצצרים שמחון וקשור צהס. ומאחר שהיו הסצות שמחון הולכות על סדר וערך ערוך לא יפסק, וזה צסצת מה ששער אותם צוראס עלינו, והיה דלוננו ופעלינו לא ישלמו ואינם נמלאים כלל, אלא צהסכמת הסצות שמחון, וכל מסוצצ יהיה מסצות מגדרות משוערות, הוא צהכרח מוגדר משוער, ולא תמלא זו הקטיה צין פעלינו והסצות שמחון, וצין הסצות שנראן האלוק ית' צפנים מבופותינו, והערך המוגדר צסצות הפנימיות והחלוניות, ארצה לומר אשר לא יפסד היא הגזרה והשעור שכתצ אותו האלוק ית' על עצדיו, והוא הלוח השמור, וידיעת האלוק ית' צאלה הסצות, ומה שיתחייצ מהן היא הסצה צמליאות אלה הסצות, וע"כ היו אלה הסצות, לא יקיף צידיעות אלא האלוק ית' לצרו, וע"כ היה הוא ית' לצרו היודע הנסתרות על האמת, ואמנם היתה ידיעת הסצות היא ידיעה צנסתר, מפני שהנסתר היא ידיעת מליאות, הנמלא צעתיד, או לא. מאחר שהיה סדר הדצרים וערכם, הוא אשר יחייצ מליאות הדצר צעת מה, והידיעה צסצות צמוחלט, היא הידיעה כמה שימלא צהן, או כמה שיעדר צעת מעתות כל זמן; ישתצח מי שהקיף חדוש וידיעה צכל סצות הנמלאים, והגה התצאר האיד לנו קנין והאיד כל קנינו צשעור שקדס, וצזה יותרו כל הספקות שנאמרו צזה, ארצה לומר הטענות השכליות שאין הפכים, וארצה לומר כי היות הדצרים הנמלאים מדלוננו ישלם מליאותם צשני הדצרים יחדיו, כלומר צרלוננו וצסצות שמחון, וכשיוחסו אל אחד מאלה צמוחלט יקרו הספקות שקדמו. ע"כ. ואשוצ לדצדיו.

אמר ודקדק דעתי עד סופו כי לא אאמין כי הוא ית' יסתר ממנו דצר, או איחס לו חולשה, אלא אאמין כי ההשגחה נמשכת אחד השכל ומתחייצת לו, כי ההשגחה אמנם תהיה ממטכיל, ואשר הוא שכל שלם צשלמות אין שלמות אחדיו כל מי שדצק צו דצר מאותו השפע, כפי מה שיגיע לו מהשכל יגיע לו מההשגחה, וזו היא הנאותה אללי למושכל ולפסוקי התורה.

פ ר ק ש מ נ ה ע ש ר.

אמר מורנו ז"ל כבר נודע כי אין מהוין המהשבה נמצא אלא המין ושאר הכוללים ענינים מחשביים כמו שידעת, וכל נמצא מהוין למהשבה איש או אישים. ע"כ. ואפלטון היה רואה כי הכללים הם עלמים, ושהם התחלות העלמים המוחשים, ושהסוגים הכללים נצדלים, ושאינם נמלאים צפרטים, כי יש לדצר שני מליאות, מליאות נצל; והוא דמיון הנמלא המוחש, ומליאות צחומר והוא המליאות המוחש, והכללים אלל ארסטו אינם נמלאים אלא צפרטים. והס אשר תקצנס המהשבה מהפרטי צכלומר

שתקח

שתקח הדמות שזיניהם ומטיחם ענין אחד, וענינו כי המחשבה תקבל לורת האדם ולמתתו כשרואה לורת האדם, וכסיראה לורת אדם אחד ואחר לא יתחדש צו רשום, אלא יסאר כמו שהיה, וענין היותו כללי כי יחסו אל כל אדם מהווה ושיהיה יחד אחד. ומורנו ז"ל צנה זה הענין על דעת ארסטו. ואסוז לדצדיו.

אמר מורנו ז"ל וכשיודע זה כבר נודע כי השפע האלקי הדבק במין האנושי כלומר השכל האנושי, אנונם הוא זה שנמצא מהשכליים האישיים מה ששפע על ראובן ושמעון, וכשיהיה הדבר כן יתחייב כפי מה שזכרתי בפרק הקודם, כי איזה איש מאישי בני אדם שהשיג מאוהו השפע חלק יותר גדול כפי הכנת חמרו והרגלו, תהיה השגחתו עליו יותר בהכרה, אם היה ההשגחה נמשכת לשכל כמו שזכרתי, וא"כ לא תהיה ההשגחה האלקית באישי מין האדם כלם בשוה, אלא יהיה יתרון להשגחה בהם, כפי יתרון שלמותם האנושי זה על זה. ע"כ.

ואמר שני דברים האחת הכנת חמרו, והשני הרגלו, כי יתכן שיהיה לו חומר מוכן לקבל השפע ואם לא יורגל לא יקבל. וזה הענין צעלמו כתצ אותו החכם הנזכר דצדו שכל העיוני, אמר והשכל המעשי מסתחף לכל צ"א, ואין אדם ריק ממנו, אלא יש למקלסם יתרון צנה הכח על מקלסם צרצ וצמעט, אצל השכל העיוני יראה ממנו שהוא כח אלקי מאד, והוא נמלא צמקלת צ"א, והם המכוונים צהשגחה תחלה צנה המין, ואסוז לדצדיו.

אמר ולפי זה הענין יתחייב בהכרה שתהיה השגחתו בנביאים עצומה מאד, וכפי מדרגותיהם. בנבואה; ותהיה השגחתו בנביאים ובחסידים כפי יתרונם וישרם, כי אותו השעור משפע השכל, הוא האלקי אשר שם דבר בפג הנביאים והישיר הצדיקים והשלים מודעי הנביאים במה שידעו, אבל הכסילים והמורדים כפי מה שנעדרו מאותו השפע היה ענינם, וסודר בסדר שאר בעלי היים נמשל כבהמות נדמו. ע"כ.

והנה דמו דצדיו אלה איזו היא ההשגחה האלקית צסלימות, והיא המיסדת אותם צדך האמתי והמשלמת דעותיהם, לא כשיקנו הקנינים הצלים הצלים, ויסיגו הכבוד המדומה, כי אלו צרוצ יסוצצו דעות על קוניהם. ואסוז לדצדיו.

אמר והפסוקים שבאו בזה הענין הם רבים, כלומר בהשגחה באישי ב"א כפי שעור שלמותם וחסידותם, וכבר זכרו הפלסופים זה הענין. ע"כ.

אמר אצוללר אצל האנשים יש להם יכולת להעתיק מדותיהם ממדה למדה, והם אשר אמר אפלטון צהם שההשגחה האלקית צהם יותר, והסתכל האין הוליאנו זה הענין מהצחינה לידעת מה שאמרו הנביאים כלם ע"ה, מההשגחה האישית המסוגלת צאיש ואיש כפי שעור שלמותם, והאין זה מתחייב מלך העיון, כשתהיה ההשגחה נמשכת לשכל כמו שזכרנו, ולא יתאמת שנאמר כי ההשגחה מינית לא אישית, כמו שהקדמתי מדעות הפלסופים, כי אין שם נמלא מחוץ למחשבה זולתי האישים, וצאלה האישים צק השכל האלקי, ואם כן ההשגחה היא צאישים. והסתכל צזה הפרק כדאז ויטלמו לך פנות התורה כלן צו, ויהיו נאותות לך דעות עיוניות פלסופיות, ויסתלקו הגנאים, ותתצאר לך לורת ההשגחה האין היא?

ואל זה הענין דרש צפ"כ"ז מזה החלק צאמרו והשכל השופע עלינו היא הדקוה צינינו וצינו ית', כמו שאנחנו השגנוהו צאותו האור שהשפיע עלינו, כאמרו, וצאורך גדלה אור" צאותו האור צעינו השקיף עלינו, וצעצורו הוא משקיף עלינו ומציט, אם יסתר איש צמסתרים כו' והצן זה מאד. ע"כ. וע"ז אמר והצן זה מאד, וזה שאמר צפ"י"צ מהחלק השני צשפע השכל ששפע ממך, צצנילו נשיג השכל, והצינינו. ע"כ אמר והצינינו מפני שעם השכל יושג השכל לא צדצר אחר. —

פ ר ק ת ש ע ה ע ש ר .

אמר מורנו ז"ל אין ספק שהוא מושכל ראשון שהאלוק ית' יתחייב שיהיו לו השלמות, וידוהקו ממנו כל החסרונות, וכמעט שיהיה זה מושכל ראשון כי השכלות באיזה דבר שיהיה חסרון והוא ית' לא יסכל. ע"כ.

ויש לומר לפי דעת הפלסופים אינו חסרון צחק האלוק ית', שלא ידע הדצר הגדוע השפל כמו שזכר למעלה, וכן כתב הוא וכצר תמהו הנציאים מהיות ההשגחה צאישי צני אדם, ושהוא פחות ממה שיושגח צו, וכ"ש שאר צעלי חיים, אמר מה אדם ותדעו? **וכתב** צן סינא והמחוייב המליאות ישכיל לכל דצר על צד כללי, ולע"פ צן לא יסתר ממנו דצר פרטי, ולא יתעלם ממנו שום ענין צשמים וצארץ, וזה מהנפלאות.

וכתב החכם הנזכר והשודש צאלו השצושים שהם מדמים ידיעת הצורא ית' כידיעת האדם, והיקט הידיעה האחת אל האחרת, וזה נמנע אלל הפלסופים שתהיה ידיעתנו כידיעתו, כי ידיעתנו עלולה לנמלאים, וידיעתו עלה להם, ולא יתכן שתהיה הידיעה הקדימה כמו הידיעה האחרת, ומי שהאמין זה השיס האלוק ית' אדם נלחי, והאדם אלוק הווה נפסד, והוא מצואר כי ידיעת האלוק ית' מנגדת לידיעתנו, כלומר שידעתנו היא הפועלת לנמלאים, לא הנמלאים פועלים לידיעתו. — ואמר והאיך יחסנו על כת ההולכים שהם יאמרו שהוא ישתצח לא צידיעה קדימה ידע הפרטים, והם יראו החלום הצודק מזהיר צפרטים המתחדשים צזמן העתיד, ושאותה הידיעה המזהרת מגיע לאדם צתנומה, מלך הידיעה הנלחית המנהגת לכל, והמושלת עליו, ואינם רואים שהוא ית' לא ידע הפרטים צלצר על צד שדעוהו אנחנו, ולא הכללים, כי הכללים הידועים ידועים כמו צן מטצע הנמלא צאותה הידיעה צהפך, ועל צן הצצאר צמופת שאותה הידיעה מדוממת משיתואר צכללי וצפרטי. ע"כ.

ואומר כי עם היות אללי זו האמונה אמתית, אין אללי טפק צה ולא פקפוק. כלומר השגחת האלוק ית' צכל הנמלא צכללים וצפרטים, אמת אותה אללי ענין החלום, כי מה שיוזכרו צו דצים מצני אדם על עניניהם הפרטים, מודה צלי ספק כי ההשגחה צפרטים, וכצר חצדתי צזה הענין אגרת קדמתי שמה אגרת החלום צענין הלמוד גם צענין מטא ומתן מה שהוא פלא! —

פרק אחד וחמשים.

אמר נזרנו ז'לומי שהגיע לדעת במופת, כל מה שנמצא עליו מופת, ויודע מהענינים האלקיים אמתת כל מה שאפשר שהודע אמתתו, ויקרב לאמתתו מה שאפשר בו להתקרב, כבר הגיע עם המלך בתוך ביתו, ודע בני בעור שתתעסק בחכמות הלמודיות ובמלאכת ההגיון, אחה מכת ההולכים סביב בין המלך לבקש השער כמו שארז"ל על צד המשל עדיין בן זומא מבהוין, וכשתבין הענינים הטבעיים כבר נכנסת בפרוזודור הבית וכשתשלים ותבין באלקיות כבר נכנסת עם המלך אל החצר הפנימיות והית עמו בבית, וזו היא ממדרגת השלמים והם חלוקי השלמות. ע"כ.

זה המשל שכתב צדאש זה הפרק הוא נאות צאנסיס המקצלים השלמות מלך חקידתם לנמלאים ועיונס זהם, אלל הקדוסיס אשר צארן יקבלו השלמות והאמת ולא למדו חכמות חכמי המחקר, כי הצודא ית' וית' מדרך למי שידעה צאמתתו ומלמדו להיות מהמתקדמים אליו והשלמות האלוק יושג צסיוע אלקי.

וכתב אנוגלד והנה התצאל שיש שם שלש מדרגות, הראשונה המדרגה המונית, והיא המדרגה העצמית, ואלו מושכלותיהם קשורות צלודות החמדיות, ולא יודעים אותם אלל זהם וצעצודם ומאן ולהן, ויכנסו צאלו כל המלאכות המעשיות, והשנית הידיעה העיוניות והיא צדאש המדרגה העצמית, אלל כי ההמון יצטו אלל המונחים תחלה, אלל שאם עיונס צמוסכל יעיינו צלודות החמדיות, וזו המדרגה העיוניות ידאו צעליה המוסכל אלל שידאוהו צאמלעי, כמו שרואה השמש צמים, כי הנדאה צמים היא דמיונה לא היא צעלמה, וההמון דואיס דמיונה כמו שיפול דמיון השמש על המים ויתהפך אותו דמיון ויפול צמדאה אחרת. — והשלישית, מדרגת המליוחיס והם הדואיס הדצר צנפסו, וזה הענין דומה כאור, וכאלל נדאה האור נהיה אנונו והעוריס שויס, וענין ההמון מהמוסכלות דומה לעיני היושצ'יס צמעדה שלל תזרח השמש עליהם צה ולא ידאוה, אלל ידאו הגוונים צלל, ומי שהוא אלל פתח המעדה ידאה הגוונים כלס וכל ההמון ידאו הנמלאים צענין דומה כענין הצל, ולא דאו לעולם אותו האור. וע"כ כמו שאין מליאות לאור מופשט מהגוונים אלל אישי המעדה, כמו כן אין מליאות לאותו השכל אלל ההמון, ואין מדגישים צו. אלל המעיינים הם צמעלות מי שיאל ממעדה לחון ודאה האור מופשט מהגוונים ודאה כל הגוונים על אמתתם, אלל המליוחיס אין להם צדאות דומה, כי יהיו הם הדצר, ואילו נהפך הדאות והיה אור היה כמעלת המליוחיס. ע"כ. — והסתכל צמה שאמדו החכמים ז"ל כי יעקב הוא השמש, ואלל זה הענין דמו מודנו ז"ל צפתיחת זה הספר צאמדו ואשר לא דאו אור לעולם אלל הם צלילה ישתצטו, כאמדו לא ידעו ולא יצינו צחשכה יתהלכו, ונעלמה מהם האמת עם חוזק הדאותה כי עתה לא דאו אור והם ההמון. ע"כ. ואשוב אל הפרק.

אמר ומי שיחשוב באלוק ית' ומרבה בזכרו מאין (ומרבה לזכרו מבלי חכמה בצ"ל) אלה הוא נמשך אחר מופשט דמיון מה או נמשך אחר אמונה קבל אותה מוולתו, הוא אצלי כמי שהוא מהוין הבית ורחוק ממנו, לא יזכור האלוק ית' על

האמה

האמת ולא יחשוב בו, כי אותו הדבר שבדמיונו ואשר יזכור בפיו אינו נאות לשום נמצא כל עקר, אבל הוא בדוי כדוה דמיונו, כמו שבארנו כשדברנו בתארים. אמנם יתחייב לקרות בזה המין והעבודה אחר הציור השכל, וכשתשיג האלוק ית' ופעליו כפי זמיה שיחייב אהו השכל, אחרי כן תקח להנתן אליו לצמיחות והשתדל להתקרב אליו, תעבה הדבקות שבינך ובינו והוא השכל, אמר, אתה הראית לדעת. וע"כ תמצא דור צוה לשלמה באלו השנים וחוק עליו בהשתדלותו בהשגתו ובעבודתו אחר ההשגחה, אמר, ואחיה שלניה בני דע את אלקי אביך ועבדהו, כי ההזהרה על ההזהרות השכליות לא על הדמיונים, כי המהשבה בדמיונים לא תקרא דעה, ואמנם יקרא העולה על הרוח, וכבר התבאר כי הכונה אחר ההשגחה השכליות ההמסר אליו, ושמוש המחשבה השכלית בחשקו תמיד, וזה לא יושלם ברוב אלא בהתבודד, וע"כ ירבה כל חסיד להתבודד, ולא עם אחר לולא להכרח. ע"כ.

וכתב החכס ד' שלמה צן גזירול ומה שלריך שתדעו כי העיון צעלמים הפשוטים והעמידה על מה שאפשר להסינו מהקיעה, היא המנוחה הגדולה והתענוג הגדול לנפש המדצרת, וכפי כח הנפש צדיעתה. והסועטת צהם, והעמידה על לודותיהם וסגולותיהם וההכרה צדשומיהם ופעולותיהם, והיה כח צדיעת הרצנות האלקית והדצקות, והשתדל להסתכל צעלמים הפשוטים תכלית השתדלות. כ"ש צעלם הנפש כי הם נושאים לכל דבר ואמר כי הדצקות יהיה צדמות. ע"כ.

ואמר ארסטו ואין דבר מדריך אל החיים האלקיים ולפעל האלוק ית' וית' ואל העלם האנושי אלא השכל. והדאיה ע"ז כי השכל וההלחה והשלמות ועלות העלם אינם לשום דבר מצעלי חיים. ע"כ.

הערה כבר בארתי לך שזה השכל שישע עליו נמנו ית', והוא הדבקות שבינו ובינו, הרשות בידך, אם תרצה לחזק זה הדבקות ושתעבדהו, עשית, ואם תרצה שתחלשהו יתקק אותו ראשון ראשון עד שתברחהו, עשית, ואמנם יתחזק זה הדבקות בשמש אהו באהבתו, ובהשים מוגמת פניך אליו כמו שבארנו, והחלשתו תהיה בהתעסק מחשבתך בזולתו, ודע כי אלו הית ההכס שבבני אדם באמת חכמת האלקות, כשתפנה מחשבתך מהאלוק ית' ותתעסק בכללך במזון הכרחי או בעסק הכרחי, כבר כרת אהו הדבקות שבינך ובינו ית' ואז אין אתה עמו, וכן הוא אינו עמך, כי אותו היה שיהיה בינך ובינו כבר נכרת בפעל באותה העת, ועל כן היו ההסידים מקפידים בשעות שהיו מתעסקים מלהשנות בו, והזהירו על זה ואמרו אל תפנו אל מדעתכם, ואמר דוד עליו השלום שויתי ה' לנגדי תמיד, הוא אומר איני מפנה מהשכותי מוננו, וכאלו הוא יד ימיני, אשר לא ישכחה האדם בהרף עין למהירות תנועתה ומפני זה לא אמוט, כלומר לא אפול, ודע שמעשי העבודות האלה בקריאת התורה והתפלה ועשיית שאר המצות, אמנם תכליתם שתתעמל בהעסק במצותיו כדי שלא תתעסק בעסקי העולם, ובאלו התעסקת ולא בזולתו. ע"כ.

ואמר חכס חסיד כי עקר העצודות זכרון האלוק ית'. ע"כ. ואסוב לדברי מודנו ז"ל.

אמר

אמר וכבר נראה לי עתה צד עיון זר מאד, יותרו בו ספקות ויגלו בו סודות אלקיות, והנה כבר בארנו בפרקי ההשגחה, כי לפי שעור שכל בעל שכל תהיה ההשגחה בו, והאדם השלם ההשגחה בו. שלא יסור שכלו מהאלוק ית', שמי ששכלו חמיר אצלו תהיה ההשגחה בו חמיר, והאדם השלם ההשגחה בו שלא יסור שכלו מה' ית' בעת מה, תהיה ההשגחה בו בחשבו בת' ית', ותתרוקן ההשגחה ממנו בשעת התעסקו, ולא תתרוקן ממנו, או כשהתרוקנה (כמו שהתרוקנה כל"ל) ממי שלא השכיל לעולם, אלא שתתמעט אותה ההשגחה, מאחר שאין לאותו השלם בעת התעסקו שכל בפעל, אבל הוא אותו השלם באותו עת משיג בכח קרוב ודמיונו אז דמיון הכותב המתיר בעת שאינו כותב, ויהיה מי שלא ישכיל האלוק ית' בשום פנים, כמי שהוא בחשך שלא ראה אור לעולם, כמו שבארנו באמרו, „ורשעים בחשך ידמו“ ומי שהשיג והוא מתעסק בדבר מה בעת התעסקו כמי שהוא ביום ענן, לא תזרח בו השמש מפני הענן המבדיל בינו ובינה, וע"כ יראה לי כי כל מי שפגע אותו רע מרעות העולם, מהנביאים או החסידים השלמים, כי קרהו אותו הרע בעת אותו ההתרשלות, וכפי שעור אותו ההתרשלות או גריעות הדבר שנפל בו אותו העסק יהיה גודל הרעה. ע"כ.

וזו הענין זכרו אותו מחכמי המהקד אמרו, כי כשתקבל הנפש הפרטית, שפע הנפש הכללית צאמנעות הנלגלים, תגצה ותתעלה ממעלת החלק ותקרא כל, ולא יחלוק עליהם החלק מהכל, צעור שהחלק יקבל שפע הכל כפי מה (שיכיל) [שיחול] עליו, ואם יראה הספע מעלמו ויהיה נוטה לזולתו, יהיה נכזרת מהדזקות כעלם הכל, ויחשזו עליו דרכיו כמו שחשזו דרכי הנזדללים מנציאי הצורא ית' שהמרו את פיו ע"כ.

ואחר מה שאמרו אלה נמשך הראצ"ע ז"ל צמה שאמר על פסוק ודצרתם אל הסלע כי החלק חלק, ומלאנו סקדה זה לשלמה ע"ה שנקרא ידידיה, ונראה אליו האלוק ית' פעמים, ונאמר צעדו וישצ שלמה על כסא ד' ולא נזדמן לו שטן ולא פגע רע, וצעת זקנותו כאשר הטו נשיו את לצו, מדד צו עצדו, ואמרו החכמים ז"ל אמר דיש לקיש צתחלה מלך שלמה על העליונים, שנאמר וישצ שלמה על כסא ד' ולצסוף על התחתונים שנאמר כי הוא רודה על כל עצד הנהר, ולצסוף מלך על כל ישראל. ואשזו לדצדיו.

אמר ואם הדבר כן הותר הספק שהוצרך לפלסופים ששללו השגחה האלקית מכל איש מאישי בני אדם, והשוו ביניהם ובין מיני בע"ח, וחיתה ראיתם עליו היות החסידים הטובים יקרו להם תלאות גדולות; והתבאר הסוד אפילו לדעתם ותהיה השגחתו ית' חמיר במי שהגיע לו אותו השפע המזומן לכל מי שהשתדל להגיע לו וכשתחברר מחשבת האדם והשגתו לו ית' בדרכים האמתיים, ויתענג במח שהשיג אי אפשר אז לעולם שיקרה לזה האיש מין ממיני הרעות כי הוא עם האלוק ית' והאלוק עמו, אבל בהסיר מחשבתו מהאלוק ית', שהוא אז נסתר מהאלוק ית', והאלוק נסתר ממנו כמו כן, והוא אז נעזב לכל רע שיזדמן שיקרה, כי הענין המחייב להשגחה וההצלחה מהמקרה הוא אותו השפע השכלי, וכבר נסתר עת מאותו החסיד הטוב, שלא הגיע כל עקר לאותו החכד הרשע, ועל כן נזדמן להם מה שזדמן. ע"כ.

וזה הענין שזכר קרוז ממנו כתב ארסטו. אמר. מי שעצד היושר ועצד האלוק ית' ופעל הפעלים השלמים, והיה עמינו טוב שיהיה אוהב לצודא ית' מאד, ומי שיאהב האלוק ית' אהבה חלקית ואהבה השכל והמעלות הטובות, כצדהו האלוק ית' ויתעלה והשגיח צו, והטיב אליו צחצחים, כי כל דבר ישמה צדומה לו, וינקט מה שירצהו והאלוק ית' הוא החי והוא החכם והשלם, וע"כ לא יאהבוהו אלא החכמים והשלמים. ע"כ. — והנה זה הענין קרוז ממה שנאמר צמזמור יושב צסתר עליון. והתיינה איך נודע לו מלך המחקר זה הענין האמתי. ותמה מאמרו צחצחים כי כן דרשו חז"ל ע"פ צדל צצדל יחד, איך סכין מתחדדת אלא צדה של חצרתה, כן תלמיד איך משתבח אלא צחצרו, ואיש יחד פני דעהו זה יעקב שנתיחדה עליו שכינה, וענין שנתיחדה עליו שכינה שדצק צשכינה וזה הוא האחדות. והנה רמזו אל זה הענין.

ואמר. עוד והחכם המלכית משתמש צעלה וצחכמה וצשכל, וצעוד שהוא עושה אלו המעלות היצירות ימנעוהו מעשות עלתו צאמת. וכשיעזוב אותן ולא ישתמש צהן יהיה עלל מעורח הטבע וכליו והנפש וכחותיה וחושיה ומכל העסקים האנושיים ויהיה עם השכנות האלקיות צשמה וצששון וטובות אלקיות. ע"כ. והחכמים ז"ל רמזו לזה צמה שאמרו על פסוק ויאמר הנחש אל האשה, ואדם היכן היה? צאותה שעה נתעסק צדרך ארץ וישן לו, וענינו כי מפני שהתעסק צעסקי זה העולם לא הרגיש צדצד, כי היה כישן שאינו מרגיש, ושמוס המחשבה צדצדים השכליים תקרא עליה, והוא דאי צערצי והוא הליוד צשכל.

וכתב אצונלר וזה השכל שהוא אחד האלוק ית' ונעמו (ז"ל ונתנו) על מה (ז"ל מי) שירצה אותו מעצדיו אינו הנענש אצל הוא המקבל שכל מצין שאר כחות הנפש והעונש הוא לנפש המתאווה החוטאת ומי שעצד האלוק ית' ועשה מה שירצהו גמלהו צזה השכל, והטיב לו אור צין ידיו להנחותו, ומי שמרד צו ועשה מה שלא ירצהו הסתירו ממנו, ונשאר צמהשני הסכלות, וכשיהיה נפרד מהגוף יהיה נסתר מהאלוק ית', ומי שחנן אותו צזה השכל ישאר אלו עם האודים ישבה האלוק ית' ויקדשהו עם הנציאים והחסידים. ע"כ. וצצאור אחד המדצד צרוח הקדש, שלח אורך ולמתך המה ינחוני" כי הוא המנחה האדם וצעדו נאמר ה' נחמי צלדקתך.

וכתב ר' שלמה ז"ל צן צצידול צסוף ספרו: הפרד מהמוחסות, והעמק צמושכלות והתלה צנותן טוב, כי כשתפעל זה יציע אליך ויטיב לך. ע"כ.

ואומר כי הנראה לי כי זו העבודה שהיטיד אליה מודנו ז"ל צזה הפרק, היא מסוגלת צנציאים, והם הנקראים עצדי ה' צ"ה, כמשה דצינו ע"ה שנקרא עצדו וכן שאר הנציאים כאמרו עצדיו הנציאים, גם דוד ע"ה נקרא עצדו כי כל מחשבתו היתה צו, כאמרו שויתי ה' לנגדי תמיד, ה' מנת חלקי וכוסי, ה' נגדך כל תאותי, ולהם לצדס מסוגלת אותה עצודה והיא שלמה צהם, ולמטה מהם לחסידים המתצודדים דוב ימיהם ותקשה מליאותה צאיש תאנשי הגלות צאלה הדורות, או כמעט שהיא נמנעת, כי יקשה מאד שיושלמו צו-התנאים שזכר, כי יאטרך להשלמת אותם התנאים להכנות דבות, הראשונה שיהא מוכן מזגו לקבל זה השלמות, ושלא יהיה מוכרח להטריד מחשבתו צדצדים ההכרחים לו מפרנסה, ושתהיה מחשבתו זכה ומתמיד צלמוד, ולא יפנה מדעתו האל אפילו

שעה אחת, כמו שאמרו החכמים ז"ל, אל תפנו אל האלילים אל תפנו אל מדעתכם, וכל זה יקשה מליאותו למי שהוא עזר משועזר והוא צמור וצמוק, וחיו חי לעד, ויפה אמר החכם, ימי החיים אין פחד בהם, וימי התלחות אין השארות בהם "ידוע כי ילטרך להיות צתכלית היושר צמדותיו, ומכניע התלחה הצהמית תכלית ההכנעה שזה קשה על האדם מאד, ושיהיה לורו השכלי נקי מהדמיונים, וזה צתכלית הקושי או צמנע מאנשי אלה הדורות וזו המדרגה הדוחמית וזו המעלה הללקית היתה מליאה צלי ספק לנציאים ע"ה ולחסידים שתשרה עליהם דוה"ק, ולמטה מהם לזולתם מהחכמים המתצודדים לעצודת ה' צ"ה, ובהיות ישראל על אדמתם, והמקדש צתובה, והשכינה ציניהם, כאמרו ית', ושכנתי והתהלכתי צתוככם. — והנראה לי כי להמליץ זה המין האנושי צחר ה' צ"ה צישראל, ונתן להם התורה שתכליתה להמליץ זה המין, כאמרו, "ולציון יאמר איש ואיש יולך זה" כלומר אנשים דצים נולדים זה שדאויים לקדותם איש, כלומר שהם אישים אמתיים; כאמרו אליכם אישים, ואמז"ל אלו האצות ע"ה שנקראו אישים, כי הם לצדס והדומים להם קצלו האנושית האמיתי, וכן אמרו חכמי העמקד, כי ארץ ישראל מוכנת משאר הארצות שיולקו זה הנציאים והחכמים. והנראה לי עוד כי כמו שיקשה או היא צמנע מליאות האומה החסידה צאלה הקצוים האנושיים על התנאים שזכרנו, כמו כן יקשה או הוא צמנע מליאות אדם צאלה הדורות צאותו השלמות שזכר מורנו ז"ל, ומליאותו צאומה החסידה אשר כל אנשי חסידים ודעותיהם אמתיות, כמו שאמרו הנציאים ע"ה שיהיו ישראל צאחרית הימים, ואם לא יתכן צאלו הדורות להשיג כל זה השלמות, לריך שישתדל היחיד להשיג ממנו מקלתו, כי השגת המקלת טוב מאצדן הכל, וזה היחיד המתצודד מחוייב שלא יתחצר לבופני, ולא למי שתכליתו המעלות היצירות אלא חיוצ עליו שיתחצר לאנשי החכמות, והזהירו החכמים ז"ל לקנותו, כאמרו, וקנה לך חצר, ואמרו או חצרותא או מיתותא.

ואמר ארסטו והאדם מלטרך אל החצר כמו שמלטרך לשאר הטוות כי השנים כשיתחצרו יהיו יותר חזקים על ההצנה והשכל וההנהגה. ע"כ. — והנראה לי כי זה שאמרו החכמים ז"ל וקנה לך חצר ולא אמרו חצרים הוא החצר האמיתי שכונתו הוא הטוב האמור, וזה לא יהיה אלא אחר.

ואמר ארסטו והחצרים שיהיו צעצוד התענוג יספיק מהם מעט כצצלק צמאכל, והחצר המעולה האהוב הוא אחר, וא"ל שיהיו לאחד חשוקים דצם כי החשק ודצו האהבה לא יהיה אלא לאחד. ע"כ. ואמרו וקנה לך, כאמרו וקנה חכמה, וכל קנייך קנה צינה, ומפני שאנשי החכמה מעטו צמקלת המנהגות וידצו צמקלתם ויערצו צמקלתם, ע"כ מהחיוצ עליו צמקלת המנהגות שיפרד מצמי אדם לגמרי אם אפשר, ולא יתחצר להם אלא צדצרים הכרחיים וצשעור הכרחי, כמו שאמר מורנו ז"ל צפ' לו מהחלק השני, ויתחייב שיהיה זה האיש צעלו תשוקותיו לכצודים שאינם אפתיים, כלומר אהבת הנלות שיגדלהו ושיכצדהו ההמון ויציע אל צני אדם בפי מה שהם צעמייהם, או צלצן או צעודפים אשר לא יחשוצ המתאחד כשיחשוצ בהם אלא האיד ינצל מהיוק המזיק מהם ויזמן עמהם שתוף, או האיד יגיע לו מהם תועלת מלטרך לזה לורך הכרחי, ע"כ. ואלה נקראים צדצרי החכמים ז"ל גרים, כי אע"פ שהם צצתיים וצין אחיהם וקרוציהם, הם

גרים צדעוטיהם והלכו צמחשצותיהם אל מדרגות אחרות הם להם כמו המשכנות, וכן אמר המדצד צרות הקדש — גר אנכי צאק, ולמד, מוזר הייתי לאחי ונכרי לצני אמי.

פ ר ק · ח מ ש י ם ו א ר ב ע ה .

אמר מורנו ז"ל וכבר בארו לנו הנביאים עוד אלו הענינים בעצמם ופירשום לנו, כמו שבארו הפלסופים, ופרסמו לנו כי אין הקנין, ולא שלמות הבריאות ולא שלמות המדות, שלמות שראוי לתתפאר בו, ואין התפץ בו, והשלמות שהתפץ בו ויתפאר בו, הוא יריעתו ית' שהיא הידיעה האמתית; אמר ירמיה באלה השלמות הארבעה, אל יתהלל חכם בחכמתו, ואל יתהלל גבור בגבורתו, ואל יתהלל עשיר בעשרו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי. הסתכל האיך לקחם על סדרם אצל ההמק, כי השלמות שהוא יותר גדול אצלם הוא בעושר, ולמטה מסנו בגבורה, ולמטה נומנו בחכמה, ד"ל בעל המדות הטובות כי אותו האיש גדול כ"כ אצל ההמון אשר ידבר אליהם, זע"כ סודרו זה הסדר, וכבר השיגו החכמים ז"ל מזה תפסוק אלו הענינים בעצמם אשר זכרנו, ובארו מה שבאדתי לך בזה הפרק, והיא כי החכמה הנאמרת במחלט בכל מקום והיא התכלית היא השגתו ית', ושזה תקנין שיקנה אותו האדם מהמטמונים שיתפארו בהם, ויחשבו שהם שלמות ואינם שלמות, וכן אלו המעשיות התורה כלם, כלומר מיני העבודות, וכן היצירות המועילות לב"א כלם בשמושיהם קצתם עם קצתם כלם לא יתחבר בו התכלית האחרונה, ולא ישנה אותה אלא כולן הצעות בעבור זאת התכלית, ושמע שופם דבריהם בכל אלה הענינים, והוא בב"ר שם נאמר וכל חפציק לא ישוו בה, חפצים אלו מצוות ומ"ט, חפציק אלו אבנים טובות ומרגליות, חפצי וחפציק לא ישוו בה, כי אם בזאת יתהלל המתהלל. הסתכל כמה קצר זה המאמר וכמה שלם אומרו והאיך לא הניח מכל מה שזכרנו אותו, והארכנו בביאורו ובהצעותיו. ואמר בפ' כ"ז מהחלק השלישי וזה השלמות האחרון והוא סבת ההשארית התמידית לא זולתו. ע"כ.

הסתכל כי אמר לא זולתו. וכתב לצדכר, והפלסוף יפעל הפעלים הגופניים אצל לא לעצמם, ויפעל רצ הפעלים השכליים, ופעלים הגופניים הוא זהם איזה נמלא, וצדוהניים הוא זהם נכצד, וצשכליים הוא זהם אלקי חסיד, וא"כ צעל החכמה צהכרח אדם חסיד אלקי, והוא יקח מכל פעל המעולה שצו וישתתף. צכל טצצ צמעולה שכל עסוגלים צהם, ויפרד מהם צמעולה צצפעלים והכצצד מהם, וכשיגיע אל התכלית הקלווית וזה כשישכיל השכלים הפשוטים העצמיים אשר נזכרו צמה שאחר הטצע, וצספר הנפש, וצספר החוש והעומש, אז יהיה אחד מאותם השכלים, וינדק עליו שהוא אלקי צלצד, ויסתלקו ממנו תלרי הגשמיים צכלים ותלרי הדוחמיים המעולים ויאות צו תואד אלקי פשוט, ואמר, והרשות צידך אם תרצה להשתדל שיהיה שלמותך צכלים והוא צעושר אז תהיה כחולם, או שלמותך צצריאות ותהיה עצד צעצע, צין שתהיה פחת עצדות אדם

או לא תהיה, שיהיה שלמותך צמעלות היצירות, ותהיה הנהיג זולתך ממה שיצטרך למנהיג, ותלך ממעלת האנושית בעצמך למעלת הנכבד צע"ח שאינם מדברים, כי העצד דומה מצעלי חיים שאינם מדברים כמו הסוס והדומה לו מזהמות שמתמשין בהם לתקפן וכח אצריהם לסבול המשא, והדומה צעל המעלות היצירות לצ"ח שאינם מדבר שהוא צעל התכונות הנכבדות כאדיה צגורה, והתרגול צדיקות, או שתהיה שלם צמלאכות המעשיות ותהיה אדם כי אתה מנהיג, ולא תהיה הנהגה, אלא שאתה תהיה צזו ההנהגה עוצד לאדם זולתך, או צלא אמצעות כמו הכותב, או צאמצעות כמו העושה הדסן, כי הוא ישרת תחלה הסוסים ושנית האדם, כי יש לו תועלת צסוסים, וכן הבחות ד"ל המלאכות הנקראות בחות, כמלאכת הרפואה ועבודת האדמה, אלא שהבחות יותר נכבדות ותהיה הנכבד שצעמי הארץ ומעולה מהמשנתים כשני למלך, או שתהיה שלם צשלמותך המיוחד לך, ותהיה שלם צעלמך, ולא תצטרך צמליאות לזולתך, אלא כל אדם וכל נמצא הוזה נפסד אלך, וצמליאותך תחלה הית אתה נמצא, ודמיון זה כי צכריתה היה הסבין סבין, ולולי היא לא היתה הכריתה מתחדשת וע"כ עשו אותו, ומשהגיע לו זו המעלה, הגיע צענין לא תכביעו הנפש הצהמית, וידע צזה הענין אשר צו תהיה ההלכה משני אלה החלקים, כלומר נח העצמי והצדמי ענין אי אפשר שיסופר ציותר מזה, וזה הענין למעלה מהדבור למעלתו וכבודו ונדלו ותפארתו, כי הבאז אמנם הוא מלך זה הטבע, והתענוג מלך זה הנפש, אלא שהנפש הצהמית לא תסבול דבר אחר כי אינה פשוטה, וע"כ יהיה המנאיז אותה עתה מענוג אותה למחר, כי היא קרובה מהטבע, וע"כ לא תשאר על ענין, אצל המדצרת מפני דחוקה מהטבע תשאר צענין אחד, ואין הפך אלה אלא שהיא תתרצה, אצל זה השכל הנאלל, מפני שהוא אחד מכל לך הוא צתכלית הדחוק מהחומר לא יקרה לו הפך כמו שיקרה לעצמך, ולא היגיעה מההפך כנפש הצהמות, ולא רשום ההפוך כמו המדצרת שתשכיל המושכלות החמרות הנצטרות, והוא תמיד אחד התענוג גמור ושמחה וששון ויקר, והוא המתקן הדברים כלם, והאלוק ית' דולה צו הרצון השלם, כי החסידים שעצרו אמרו כי האפשרות מין טבעי ומין אלקי, והטבעי היא המושג צחכמה, ויוכל האדם לעמוד עליו מעצמו, אצל המין האלקי הוא המושג צסיוע אלקי, וע"כ שלח האלוק ית' הנציאים שיודיעו אל צני אדם צאפשרות האלקיות, מפני שדלה ית' שמו להשלים הגדולה צצמתנותיו לאדם והוא החכמה. ע"כ. — דאוי להסתכל צזה כי הוא ענין אמתי והם דברי החסידים היודעים האמת, כי הדברים הטבעיים יוכל אדם להשיגם מלך חקירתו ומעצמו, אצל הדברים האלקיים יצטרך להשגתם לסיוע אלקי ולדברי הנציאים ע"ה, ששפע עליהם השפע האלקי, וזה סיוע למה שזכר מודנו ז"ל מזה הענין למעלה, ואשזו לדברי זה החכם. אמר, ומי שידע האלוק, ידע כי העונש הגדול הוא חמתו והדחוק ממנו, ושההלמה הגדולה לנו והקורצה ממנו, ולא יהיה האדם קרוב ממנו אלא צדיעת עצמו, והשכל הוא האהוב מכל הנמצאים אל האלוק ית', וכשיגיע לאדם, אותו האדם אהוב מכל הנצדאים אליו, וכשעור קדו ממנו יקדו מהאלוק ית', והסכלות מדחיק ממנו, והנכבדת שצדיעות היא זאת הידיעה שאמרנו, והמעלה הגדולה היא זו המעלה שילייד האדם עצמו צליוד אותו השכל שאמרנו. ע"כ, ואשזו אל הפרק.

אמר

23,2

אמר והתכלית שיזכר אותה בזה הפסוק היא, כי הוא באמת שלמות האדם שבו יחפאד על האמות, הוא המשיג הזלוק ית' כפי יכולתו, ויודע השגתו בנבראיו בהמציאו אותם, והנהגתם איך הוא, לבהשיג' אותו האיש אותה ההשגה, יכוין בו חסר ומושפט וצדקה כדי להדמות בפעליו ית' ויתעלה. ע"כ.

וכתב צפרק אחרון ושם חכמה נופל על אשר תכליתו השגת הזלוק ית', וזו היא חכמת האלקית המעיינת בכל הנמצא סתם, ונסנותיו הקלויות, ונזהנותיו העלמיות, וד"ל צדיעת האמתיות אמתות הנמצאים, וידיעת הדעות האמתיות (המדומות) שנאמרו זהם מהכוונות, ואל השגת זו החכמה דמו צאמרו צמין הדביעי, כי השלמות האנושי האמתי, והוא סיגיע לו לאדם המעלות השכליות, אדלכ לומר ליד מושכלות מועילות דעות אמתיות צאלקיות, וזו היא התכלית האחרונה, והיא אשר תשלים האיש שלמות אמתי, והיא לו לצדו, והיא תועילהו ההשאלות התמידיו וזו האדם אדם. ע"כ. —

ובכאן נשלם מה שראיתי להעתיקו מזה הספר,
ומה שראיתי לכתוב בכלל דבריו מדברי הפלסופים, כדי להיותם
באור לדבריו או תוספת עליהם.

אלו הם הספרים

אשר נודע לנו מהמחבר הזה.

(א) ספר אגרת בתי הנפש הנהגת הגוף והנפש
(כתיבת יד, והוא מנחות האיברים והנשמה.)

(ב) אגרת הלום
(כתיבת יד.)

(ג) אגרת הויכוח
(דפוס פראג.)

(ד) ספר הדרש על תנ"ך
(כתיבת יד.)

(ה) ספר הנפש
(דפוס לבוב.)

(ו) ספר המעלות
(כתיבת יד.)

(ז) ספר ראשית חכמה על חכמות
(כתיבת יד.)

(ח) ספר צרי היגון
(דפוס וינצ'א.)

(ט) ספר המבקש
(דפוס אמשטערדאם.)

ואחל לכתוב הישלישה פרקים שראיתי לכתבם בסוף זה החלק השלישי.
האחד, אזכור בו דברי הפלסופים בשלמות האנושי והדבקות שזכר
מורנו ז"ל. והשני, אדבר בו בכפק עניסתפק בו החכם המעתיק והרוצו
לפי דעתי. והשלישי, אכתוב בו שגיאות העתקתי.

ה פ ר ק ה ר א ש ו ן .

וקודם שאדבר צזה הפרק, אכתוב מה שדו"ס' לומר שכל הנאלל ואומר כי השפלים
כפי מה שזכר צספר, ארצעה. הראשון, השכל הנקרא שכל חמדי, והוא דבר מוכן להפשיט
מהיות הנמצאים לודותיהם מלצד חמדיהם וישימם לודה לו ואתו הדבר דומה צחומר
שהוא מוכן לקבל הודה, וע"כ נקראו שכל חמדי. והשני שכל צפעל והוא כשיפשיט לודות
הנמצאים מחמדיהם ויהיו לו מושכלות צפעל, כשיהיו מושכלותיו צפעל. והשלישי השכל
הנאלל, והוא כשישכיל השכל אשר צפעל הודות המופשטות מהחומר ויסקיף עליהם
תמיד, וכן הציאותו צו צפעל וזה יקרא שכל נאלל כי הוא נאלל מחוץ, והוא מוכן
מופשט מהחומר דשום צנפש, והשכל אשר צפעל צמונח זה השכל הנאלל זהנאלל לודה לו
וזה השכל הנאלל צגנול והגדר אשר אליו יגיעו הנמצאים המיוחסים אל החומר והוא
התכלית, וצאור זה כי השכלים הנצדלים השלם שזהם הוא צמדדגה הראשונה, ואח"כ
מי שלמטה ממנו צמדדגה השניה וכן כלם עד שיגיע אל השפל והוא השכל הנאלל ואח"כ
יורד עד שיגיע אל השכל שצנח ולמה שתחתיו מכהות הנפש, ואחר כך אל הטצע, ואשר
כך לודות היסודות שהיא הגרועה שצלודות המציאות, ומונחה גרועה שצמונחים, והוא
החמד הראשון, וכשיעלה מהחומר הראשון מדדגה אחר מדדגה, יעלה אל הטצע שהיא
לודה גופנית עד שיעלה אל השכל שצנח, ואח"כ למה שלמעלה מזה עד שיגיע אל השכל
הנאלל, וכשיעלה ממנו יעלה אל השכל הפועל שהוא ראשון הנצדלים. והרציעי השכל
הפועל והיא לודה שאינו צחומר, והוא קרוב הדמות מהשכל הנאלל, והוא המשיס אותו
הדבר שיהיה שכל צנח שכל צפעל, ויחסו אליו כיחוס השמש לראות העין. ולי נראה
כי אל פעל השכל הנאלל כיון ד' שלמה צן גצירול צזה שפתצ וכשתדלה לצייד העלמים
הפשוטים ויתפשט עלמך צזהם והקפתו אותם, תלעך שתעלה צמחשצתך אל המושכל
האחרון ותגקה ותטהר תאותה מטנוף המוחשים ותפרק ממאסר הטצע, ותגיע צנח שכלך
תכלית מה שאפשר לך להשיגו מלמתת העלם המושכל, עד באלו תפשיט נפשך מהעלם
המוחש, ותהיה באלו אתה אז אינו יודע, ולזי יהיה עלמך מקיף צכל העולם הגופני
ותשיס אותו צוית מוית נפשך, כי אתה כשתפעל זה תסקיף על קטנות שטור המוחש
אלל גודל המושכל, ולזי יהיו העלמים דוחמים מונחים צין יריך קמים צין עיך, ותראה
אותה

אותם מקיפים כך קמים עליך, ותראה עינך כאלו הוא הם, ופעם תחשוב שאתה חלק מהם מפני הקשרך בחלק הגשמי, ופעם תחשוב שאתה כללם ושאיך הפרש צינך לצינם. מפני התאחד עינך בעולמיהם ודנקות לודתך צלודותיהם, עלית צמדרגות העלמים המושכלים, תמלא הגופנים המוחשים צלדוף אליהם צתכלית המעוט והקטנות. ותראה העולם הגשמי צכללו ינוף עליו כאלו היה ספינה צים או עוף צאוויר ע"כ. — ורצים ממי שלא הגיעו לזו המעלה ירחיקו זה ועל כן אמר מודנו ז"ל שיש לטוען צו טענה ומה שנמלא מעיני השכל הנאלל צדצרי ארסטו הוא זה אמר ויהיה עיונו צלחרונה אם אפשר לשכל אשר צפעל שיסכל דצר מהדצרים המופשטים מהחומר, עם היותו זולתו מופשט מהגוף, כלומר מלך מה שהוא מלוצט צגוף ורצק צו. —

ואמר החכם הנזכר כי זו החקירה צה קושי גדול ומצובה עלומה, כי נמלא צצונלר צסוף ימיו אמר שהשכל הפועל הוא סצה צלצד, וזה הפך מה שאמר צמקום אחד שהשכל החמדי יטכיל הדצרים הנצדלים וצצונלר הרצה החקירה צזה המצוקס, והשתדל להציא המאמדים המחייצים אפשרות זה הדצקות השתדלות עלום, כי יראה מעיניו שלא היה סר זה המצוקס מלחשצתו הרף עין כמו שהוא מחוייב וצזה דצרו יותר חזקים מדצרי כל מי שהגיעו אלינו דצרו צזה הענין, אלא שיש דצרו ספקות. ע"כ. והסתכל עומק הצנת מודנו ז"ל לאלה הדצרים, כי אמר צפ' ע"א כי לוד השכל הנאלל שהוא נצדלג"כ הם דצרים יש צהם עיון ורלויותיהם בעלמות אע"פ שהן אמתיות, ויתחדשו צהן ספקות דצות. ואמר צפ' ע"ג כמו שצאר צצונלר וכל מי שנחלץ לדצר צאלה העמוקות כלומר שהכין נפשו, כמו שחולץ צגרו לעשות דצר צוריות. וכתב מודנו ז"ל צפרק ס"א מהחלק הראשון, וכצר התצאר צספרים המחוצרים צחכמות האלקות כי זו הצנמה אי אפשר לשכחה, ארלה לומר השגת השכל הפועל, והוא ענין, ותלמודו מתקיים צידו. ע"כ. וצמקומות דצים זוכרים החכמים ז"ל והתלמוד, והם דולים לומר צו זה הענין.

וברתב אצונלר והחכמות אי אפשר צהן דצקות התענג צהן, כי סודס יהיה צסוד הענין המונח צשכחה, ואמנם יעדו או צסוד המונח והוא האדם או צהתדוקמי מהם והיא השכחה, אצל התצאר כי הידיעה הקלוית והוא לוד השכל, והוא מליאת השכל הנאלל אי אפשר צו שכחה אלא אם יהיה זה חוץ לטצע. ואמנם יהיה זה למונח האחרון שהוא האדם, אצל המונח הראשון אי אפשר צו זה; וזה כי המונח הראשון הוא הלורה והוא מונח מלך והוא הרצה מלך, והוא שכל ומושכל. אצל צשאר הידיעות אי אפשר צהן זה, כי המושכל צהן הם הפך השכל, והידוע זולת הידוע. וע"כ אפשר צו השכחה, ואם כן א"א צדצר מהתענוגים דצקות אלא צתענוג יהיה מונחו הראשון הוא המליאות, ותהיה צו הלורה הוא המלוויד, ואין צזה כדצר יוחס התענוג אל הגופים הנפסדים, אלא כשכל הנאלל כפי מה שהתצאר צמקומו. ע"כ. ואל זה התענוג שאין לו הפסקרמו דצותינו, צלמדם העוה"צ אין צו אכילה ושתוי' אלא הצדיקים יושצים ועטדותיהם צראשיהם ונהגים מזיו השכינה. ואמרו יושצים, כדי לשלול מהם השנוי והתנועה והמקרים הגופניים. ועטדותיהם צראשיהם, כנוי לתענוג ההשגה כענין ושמחת עולם על דאשם. וזו המלה כלומר שכינה נמלאת צדצרי חכמי המחקר, כמו שאמר ארסטו ויהיה עם השכינות האלקיות צשמהה וגיל ועוצות אלקיות. — ואמר החכם הנזכר וזו החקירה שיעיד ארסטו לחקוד אותה לא הגיע אלינו צזה דצרו. ואמר ע"מ ש"י וס"א כי יש לשכל

החמדי

החמדי כח להפשיט הצורות מחומר ולהפרידן מהחומר. וכ"ש שיהיה מטעמו להשכיל הדברים שהם מתחלת הדבר מופשטים מהחומר. ואמר חכם כי יש צאלה הראיות ספקות לא כתצתים לאריכותם.

ואמר החכם הנזכר במקום אחד, ויראה כי הגעת זה השלמות צעזע, וצדו הוא צקצולים שמתקיימים כדי שיגיע להם זה השלמות, ואלו היה מגיע זה השלמות צולת הקצולים כהגיעו צאותם הקצולים, היה מליאות אותן הקצולים לצללה, ומליאות זה השלמות צכאן למתצודד הוא קשה, אלא צזמן הזקנה וההתמדה צעיון וצלמוד ושיהדל להתעסק בדברים דנים שחושצים שהם הנדחיים, ויראה כי יגיע זה לדנים מצני אדם כשהם נצדלים מזה המליאות כי הוא שלמות הסך השלמות הגופני. ואצונלר מפני שחש צסוף ימיו להגיע אל השלמות, ולא הגיע לו זה הענין מהשלמות, השיס צטולו מהדברים הידועים צנפסס וצלמות שיגיע ממנו זה הענין הוא קשה מאד, וכל שכן כי מתנאו שלא יהיה צדעותיהם טעות, וזה השכל צפועל שישיגהו האדם צאחרונה, שהוא הנקרא כאלל הוא שלמות הכח אשר צחומר הראשון, ועל כן כל מה שתתקדש צו לורה יתקדש צו כח ואפשרות על לורה אחרת עד שתעלה משלמות לשלמות ומלורה ללורה יותר מעולה וקדוזה אל הפעל שהתדצה עד שיגיע לזה השלמות והכח שלא יתערצ צו כח כלל, ומפני שהיה האדם הוא המסוגל צזה השלמות היה הוא נכצד שצנמלאים אשר צכאן, כי הוא הקשירה והסדר אשר צין הנמלאים המוחסים החסדים, כלומר אשר יתערצ צפעלס כח, וצין הנמלאים השלמים אשר לא יתערצ צפעלס כח כלל, והם השכלים הנצדלים, והתחייצ שיהיה כל מה שהיה צזה העולם אמנס הוא צעצוד זה האדם ולשרת אותו, מפני שהשלמות הראשון אשר צכח החומר הראשון אמנס נראה צו. והנה כמה גדול חמס המצדיל צין האדם והחכמה שאין דרך להגיע לזה השלמות, כי אין ספק כי העושה זה עושה הפך לדון הצורה ית' וממדה את פיו צמה שכיון להמליא זה השלמות, וצמה גדולה הצלחת מי שכלה ימיו צו העצודה וקדצ אליו, ישתצח צו הקרצה.

וכתב צן סינא, ומה שיצטרך האדם לצייר מהמושכלות ויגיע אל ההצלחה האמתית, אי אפשר שאדבר צו אלא צקדו, ואחשוצ כי תצטרך הנפש לצייר ההתחלות הנצדלות ציור אמתי, ותאמין צהם אמונה אמתית, ויהיה מליאותו אללך צמופת, ותדע העלות הקלויות לדברים הנופלים צתנועות הכלליות מלצד הפרטיות שאין להן תכלה, והתישצה אללה תכונת הכל ויחס חלקיו מקלתם למקלתם, המתחיל מההתחלה הראשונה עד הקצוי שצנמלאים שהם תחת סדורו, ותצייר ההשגחה ואיכותה, ויתאמת אללה כי העלס הקודס לכל אי מליאות מסוגל צו ואי אחרות, והאיך ידע שלא ישיגהו דצוי וצנוי צסוס פנים, והאיך סדור יחס הנמלאים, ואחר כך כל מה שיוסיף המעיין ידיעה יוסיף הכנה לזו ההללחה, ויראה כי לא ינקה האדם מזה העולם וקסידותיו, אלא כשיתחזק הקשירה עם אותו העולם, ותהיה לו תשוקה למה שסס וחשק ימנעהו מהצטה למה שהוא אחריו, כלומר שילך לפנים ולא לאחור, וזו ההללחה האמתית לא תשלס אלא צתקון החלק המעשי מהנפש. ע"כ. והנה כל מה שזכרו זה החכם מאלה הדברים שהם ההכרחים צהשיג ההללחה האמתית לפי דעת הפלסופים הם נצדלים צזה הספר, ואין לריך להעלות על לצ דברי החכמים שלא הגיעו לזה השלמות ולא התצארה להם אממתו והכחישו אותו,

כמו שקרה לאצונלד צסוף ימיו. וקרה כמו כן לאדם גדול מאד בחכמה וצמעלה שצתחלה האמין כי האדם מוכן להגיע לזה השלמות וצסוף נסתפק צו, ואפשר כי זו הידיעה לא תגיע לאדם צחייו לסצות דצות מונעות מהשיגה ותגיע לו צמותו, ויש מהחכמים השלמים מאד, שישיבו אותו צחייהם כמו הנציאים עליהם השלום והחכמים המתצודקים, ואינם עוסקים כלל צהצלי עולם, כמאמר ז"ל כי הוי מפטרו מצוי רצ ואמרו לה מצוי ר' חנינא אמרו ליה עולמך תראה צחיך ואחריתך לחיי עולם. ולולי שזה היה מפורסם אללס וצדוד לא היו מצדכים צו. ואמרו החכמים ז"ל כי צשעת סלוקן של לדיקים, הקצ"ה מראה להם מתן שכרם ומשמחם. אמר צן עזאי, יקר צעיני ר' המורה לחסידיו. אותה שעה הם רואים ושוחקים, ולפיכך ותשחק ליום אחרון. והנראה לי כי אל זה הענין כיון שלמה ע"ה צאומרו, להנחיל אורצני יש ואולרותיהם אמלא — כי יש מורה על הדצד הקיים שאינו משתנה ואינו בלה, וכל יש צולתו תלוי צו — ואמר ואולרותיהם אמלא על צודות הנמצאים המתדשמות צשכלם, כי לא דלה לומר אולרות דגן ותידוש כמו שפירשתי צפי' משלי. וזה דלה לומר צאמרו פועל אולרות צלשון סקר, כי ענינו כי צהיות קנין האולרות כוצ הוא כהצל נדף, וכן אמר שפת אמת חכון לעד, ויכלה צרגע הכוצ. וסקר אט היה משים הזקן סקה זו החכמה צאולרות ההלכה. — והסתכל צמה שאמר צן סינא, אמר, והנפש המתצרת שלמותה המסוגל צה שתייה עולם שכלי, תתדשס צה צודת הכל והסדר המושכל צכל, והטוצ השופע צכל, שהוא מתחיל מהתחלת הכל אל העצמים הנכצדים הדוחניים, ואח"כ אל הדוחניים הקשורים צגופים, ואח"כ הגופים העליונים צתנועותיהם וכחותיהם וכן הכל עד שתלייר המליחות כלו ונהפנת עולם מושכל דומה לעולם המושכל כלו, ודואה למי שהוא היופי הגמור והטוצ הגמור והתפארת האמתית ומתאחד צו והווה מעלמו, וכסיוקס זה השלמות החשוקי אשר לכחות האחרים, ימלא זה צמעלה שהוא גנאי גדול לומר שהוא יותר מעולה ויותר שלם מהם, אזל אין יחס אליהם צשום פנים לא צשלמות ולא צמעלה ולא צדצוי וכן צהתקדה, כי אין תוקס ההתמדה הנלחית צהתמדה המשנת הנפסדת? והאין יוקס זה התענוג צתענוג החושי והצמה והנעסני? אלל מלך היותנו צזה העולם וצאלו הגופות ואנחנו שקועים צתאוות הדעות לא נחוש צאותו התענוג, וע"כ לא נצקסרו ולא נטה אליו אלל כשנתיר קסר התאוה והנעס מעל צוארנו ונסיג מעט מאותו התענוג, ואז אפשר שנדמה צנפשו ממנו דמיון מושע וחלס וצלצד שיגלו אלינו הספקות ויתצארו לנו המצוקסים הנפשיים ויחס תענוג זה לאותו התענוג החושי, כהדיוח ריחות המעשמים הערצים אל התענוג צאכילתם, אזל הוא יותר רחוק שאינו מוגדר. ע"כ. והסתכל צדצדיו כי מה שאמר שהוא גנאי גדול הוא ענין צעלמו שאמר ר' חנינא ז"ל משל למלך שהיו לו אלף אלפי דנדים זהב והיו מקלסין אותו צשל כסף והלא גנאי הוא לו. — ואשוצ אל הענין, ומורנו דמו אל זה השלמות האין יגיע לאדם צמה שנת צפ' כ"ז מהחלק השלישי, ושלמות האדם האחרון הוא שיהיה משכיל צפעל, והוא שידע כל מה שהוא ציכולת האדם שידעבו, מכל הנמצאים כלם, כפי שלמות האחרון אין צו לא מעשים ולא מדות, ואמנם הם דעות צלצד הגיעו מהענין וחייצה אותם החקירה, וזה השלמות הנכצד האחרון אי אפשר שיגיע לאדם אלל אחד שיגיע לו שלמות הראשון, ואחר יגיע לו שלמותו האחרון שהוא נכצד צלי ספק והוא סנת ההשארות התמידי לא צולתו. ע"כ. — והסתכל שאמר לא צולתו.

ואומר

ואומר כי להשיג זה השלמות שנו מחשבה ההלכה האמתית ונחמד עם הקדש, וקצולם היה להסתיע להשיגו גם התקצרו קצולים קודם מתן תורה להשיג זה השלמות, כי יש על זה דעה בתורה ודמיון חופו החכמים ז"ל צמדו והוא ענין אמתית ודבר מפורסם ודבריהם כי זה תכלית האדם, ולכשיגו נראה, ושההשיג אליו הוא א' מהנמלטים האלקיים.

ואמר עמיסטיוס כי האדם צהגיעו לזה השלמות דומה לאלוק ית' כי הוא כל הנמלטים מלך והמטיב צהם מלך, כי לא יחלף דבר שלא ידע אותו, ואין סבת הנמלטים שלא ידעו, ע"כ. — ואמר החכם המזכיר כמה נפלאה זו ההתלה! וכמה זרה היא צהליאות! זה הוא מה שדמיון אותו הקדמונים, ועמדו עליו צומן הקדמון כי הוא כמו שאמר ארסטו, אי אפשר שתהיה האמת בעלמה ככלל צהי אדם כמו שאי אפשר שישיגוה כלם בכללה. ואומר כי זה הענין דמיון אותו החכמים ז"ל צמדו אמר ר' חנינא א"ר אליעזר מנין שהקצ' ה' קרא ליעקב אל? שנאמר וקרא לו אל חלקי ישראל. נמלא דבריו חכמי המחקר צהאדם שיצדק עליו שהוא חלקי. ויאמר לו תואר חלקי פשוט. — ומודנו ז"ל האריך צצמוד זה הענין צתהלת פרושו להשניות: וזכר שם תהלה בן עזאי שהיה עומד צהר הצית, וראה כל ישראל עולים לדגל, ואמר צדוק צנדה כל אלה לשלתי. ואמרו החכמים ז"ל מאי כי זה כל האדם? כל העולם כולו לא צנדה אלא ללוות לזה. והנה החקירה הצריכה לחכמי המחקר להודות צזה עד שאמרו כי זה כונת העצב צהמליא צנדה זה העולם להמליא אדם כזה. ואי אפשר מליאותו אלא צהמליא אחרים שלא יקצלו זה השלמות, כדי שימליאו לו כל דרכיו הגופניים, אלא שאנחנו נאמין כי זה השלמות יגיע לאדם החסיד העוזב יולדו ופונה תמיד אליו ואף ע"פ שלא ידע החבתי העיוניות, וגדולים מחכמי המחקר מסבימים עמנו ע"ז כמו שכתבתי הקדמון.

חכם גדול, כי האפשרות שני מינים עשעי וחלקי וד' כי ציור זה הספל הוא ית' א' חלקי לא מהאפשרות העשעי. — אמר ולפעמים יללח הכח השכלי צהקלת הנפשית וידבר צהקין צשכל הכללי, ולא תלטרך צהשגת זה הענין צהיקס ועיון ויסקין לו ההתעוררות והנצואה, וזה נקרא רוח הקדש, והאלוק ית' לא חנן אלא לנצואים ולחסידיהם. פה מלאכו ע"כ. — ופסוקים רבים שנאמרו צספר תליס יורו ע' ואין ספק כי פנמה ע"ז הישר אל זה השלמות צתחלת משלי, והעליג צשצח החכמה שיוסג עמה זה השלמות, וזה מצואר להצין דבריו כמו שכתבתי צפי משלי, ואמר, כי מולאי מלא חיים, והם החיים האמתיים, ואומר, וחוטא חומס נפשו, כי יגזל ממנה הדבר המסוגל צה שהיא אותה החכמה, ואמר כל משנאי אהצו מות, ומפני שעמה יוסג זה השלמות שהוא הסן והחיים האמתיים והשלום האמתי, אמר כל דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

פ ר ק ש נ י

ראיתי לכתוב הספק שנסתפק בו החכם המעתיק ז"ל צמה שכתב מודנו ז"ל כ"א, ואני כותב צכלל. אמר עמדתו על הדבר צעיון הזה הנפלא ונצוכותי צו מנוסה גדולה, לפי שנסתפקתי צכונת אדוננו ז"ל צו, האם ד"ל צמאמר ההוא, כי הצ"ה יציל על דרך הנס והאות. דעת החכם ההוא המנרר מחכמתו המשיג לד' צ"ה הנקשר והנדבק צמה

צמה שהשיג, כמו שהוא מדמה תנפש הדבר ופשוטו צלי ספק שיזילהו ממיני הדעות, שהיו סבותיהם ענינים טבעיים או צחיריים או מקריים, ע"ד זולתי טבעי הענינים, ויכריח הכרחיות ויחליפן, וימנע גם המקדיות שרובן משותפות צין הטבע והצחירה והרלון, כמו שהודיענו צפ' מ"ח מהחלק השני, עד שינלל משטיפת הנהרות ומפח יקוש ומדבר הוות ומקטע יסוד להרים, ומדעה ומנגע ומשחל ופתן וכפיר ותנין, הנה ע"ז הדרך יהיו התנאים מצלי תכלית, כמו שהתנה עם הים שיקדע לצני ישראל. כן התנה עם כל הנהרות שלא ישטפו כל משיג שלם צעת לרכן [ללרכי מחשבתו] וכמו שנוה האריות שלא יזיקו לדניאל, וזה השחלים והתנינים שלא יזיקו לכל שלם משיג, או יהיה סותר לאין כל חדש תחת השמש ולעולם כמנהגו נוהג, אם בן לא ישאר מנהג, וסותר לרוח מהנאמר צענין איוצ, א"כ היה לנו לומר ע"ז הדרך צאיוצ כי אם היה חכם, לא היה חל עליו דבר ממה שחל, וזה ממה שלא נאמר עליו, וצדק כלל כי הדבר הזה אם נאמר ע"ז הדרך, לכוני לומר ענין הנפלא והגם, הוא דבר תודי לא פלסופי. ע"כ.

והנראה לי כי לא כיון מורנו ז"ל צדבריו כי האלוק ית' משנה הטבע עם כל שלם ויעשה עמו נסים חוץ לטבע, כי הנסים הם על שני דרכים, גם הוא שנוי טבע לבמדי, לא יעשהו האלוק ית' אלא ע"י נציאיו, כקריעת ים סוף והירדן והדומה לאלו, וגם שאינו שנוי טבע יעשהו עם חסידיו ע"י שלוחיו, ויילם מלרות גדולות שמדמים אותם לשטיפות הנהרות, ומדשעים הנמשלים לכפיר ותנין ושחל, וכמו שנראה דנים נצדלים משטיפת הנהרות ומהאריות ומהדונים צמעשה גם, כאמרם ז"ל איתרחיש ליה כיסא ונלל מאריה, וזה נראה ומוחש צכל דור ודור, ואין דאוי ליחס כל זה אל המקרה, אלא הוא כונה אלקית צהסידים. ויתכן שיקרה מזה המין למי שאינו חסיד ויהיה צמקרה, ואשוצ לדבריו.

אמר ומי יתן ידעתי אם ימלט אשר יצדד מחשבתו ויסיג הצורא ית' צדברים האמתיים מיד השטן ומן הדברים שנתן לו דעות צהם; אלא נודע כצד כי לא ימלט מנטילת נשמה צעצוד היותו מורכב מהפכים, ודצוק ושטוף צאפסים, והוא הדין צשאר הדברים שהסבה צהן השטן הוא מזה המין, אלא אם יהיה זה ע"ד אות. ע"כ. והוא ז"ל האריך צזה הענין, אצל צזה שכתצתי נכללה דעתו.

ולי נראה כי אין דעת מורנו ז"ל שינלל השלם מהמות, אלא שינלל מרוצ המקרים שיקרו לאדם צעוד היותו צעולם השפל הזה, ואין ספק אללי, כי זה הענין שצבר ענין תודי והוא כמו בן אללי נאות למושכל, ודאוי להאמין לכל מאמין, וכן פירשו על פסוק לא יגרע מלדיק עינו, כי החסיד הגמור הדצוק צאלקיו תמיד, ולא יפריד דצקות מחשבותיו ענין מעניני העולם, יהיה נשאר תמיד מכל פגעי הזמן, אפילו ההווים צטבע וישתמד מהם צנם יעשה לו ומיד כאלו יחשצ תכת השלימים שאינם מצני הויה והפסד, ולא יהיה נעצז למקרי העתים, וכפי קרצתו להדצק צאלקיו ישחמד שמירה, והרחוק מהאלוק ית' צמחשבתו וצמעשיו, ואפילו לא יתחייצ מיתה צחטאיו אשר חטא, יהיה משולח ונעצז צמקרים. ואמר מורנו ז"ל, כי כשתצדד מחשבת האדם והשגתו לו ית' צדרכים האמתיים, ויתענב צמה שהשיג אי אפשר אז לעולם שיקרה לאותו האיש ממיני הדעות" והנראה לי כי השלמים ינללו מהמקרים ע"י גם לא לעולם, וכמה נציאים וחסידי עליון ע"ה קרה להם מקרה דע פתאום, והם מושצים צדברי אלקים חיים, וצנדיה ע"ה יוכיח, ונציאים אחרים ויעקצ אצינו ע"ה [אמר] והיה ה' לי לאלקים, כי יתצודד כל ימי חייו לדצקה

, ונזדוג לו שטנו של עשו, וכן הוא ויגע צנף ידנו, צלדיקים וצלדיקות כמותו ומעשים
 ס הנללים מדעתו, וידוע כי מה שזכר מורנו ז"ל הוא צדו השלמים, והוא כמין אמת
 יודי. וכן אמרו החכמים אמר מד תורה צעדנא דעסיק ציה מגני ומללי ליה, צעדנא
 א עסיק ציה מגנוי לא מגני אללוי לא מללי. וזהו מה שאמר מורנו ז"ל והוא כלל
 ריו, וזה הענין מצואר צמסלי, מזמה תשמור עליך, צלכתך לא ילך לעדך, ואם תרוץ
 א תכשל, תורת חכם מקור חיים לסוד ממוקשי מות. ואין ספק צוה הענין אלל חכמי
 אמת המלמינים צתורה. — ואין להקשות צמה שיקרה למקלת השלמים לעתים רחוקות.
 ורציה אללי שזו היא כונת מורנו ז"ל כלומר שהוא ענין תורי ונאות למושכל אללו, מה
 גתוצ למעלה צפ' י"א כי סס אמר, ואין אני נסמך צו האמונה למה שהציאני אליו
 מופת, אלל אני נסמך צה למה שהתצאר לי שהיא כונת ספר האלוק ית' וספרי
 צציאים". והרציה עוד ע"ז כי לאמר שזכר עניני האצות ע"ה והסגחת ד' צהס, אמר
 נצד נראה לי נד עיון זר מאוד, יותרו צו הספקות ויתגלו צו סודות חלקיות, והוא,
 נצד צארנו צפרקי ההסגחה, כי לפי שעוד כל צעל שכל תהיה צו ההסגחה" ור"ל
 הסגחת השלמת שכלו ולהלילו מפגעים רצים שסצתם הסכלות. וכן כתב החכם הנזכר
 נכח העיוני יראה מענינו שהוא כח חלקי מאד, והוא נמלא צמקלת צני אדם והס
 נכוונים צהסגחה ע"ב. והנראה לי כי דעתו, כי זאת ההסגחה שהיא צהס הוא שמועילס
 השכל, ולפי מה שיועיל לאדם מאותו השכל תהיה ההסגחה צו כי מי שיועילהו ממנו
 לק גדול ותהיה צו ההסגחה הגדולה, ואותו השכל ידריכהו שיהיה שלם צאמונתו, ולהלל
 מקדים רצים שיקרו לצני אדם. והסתכל עוד צלשון כי אמר מא תיין ואמר צו היא
 דעת הנאותה אללי למושכל ולפסוקי התורה, ואחרי כן אמר ומפני זה יראה לי, ואחרי
 אמר ואם הדצד כן, ר"ל אם הדצד כן צמו שיראה לי, ואמר עוד צפ' ב' אם ההסגחה
 נשכת אחר השכל, והנה התצאר מזה כי זה העליון כפי מה שנראה לו וגם הוא האמת
 ל כל שלם צתורה, ומחכמי התורה מודים צזה ואך דצדו מקום מסופק, אלל מה
 אמר כי צזה יתורן הספק שקרה לפלסופים, ויתצאר צזה הסוד לנו ואפילו לפי מה
 תחייב מדעותיהם כי הוא ר"ל לנו ולא להם, כי הם לא יאמינו אלל מה שצאר הוא
 דעתם, והקצון צין צו הדעת שזכר מורנו ז"ל שהודוהו עליה פסוקי התורה והמושכל,
 דעת הפלסופים כפי מה שפי' הוא שהוא דעת ארסטו, הוא בקצון שני ההפכים צדגע אחד.
 רציה עוד ע"ז מה שאמר צסוף דצדיו חלה, ואם יהיה הדצד כן, וידוע כי כן יאמר
 צומד, דצד שאין אללו עליו רציה חותכת. והחכם ז"ל המעתיק העתיק, ומא חר שיהענין
 , וזה שגיאה גדולה כי הערצו הוא ואין באן אל אמר כך לך וידוע כי
 גתקתו ואם היה הדצד כן. ואלו היתה העתקתו ומא חר שהיה הדצד כן, היה
 נצדו ולמא כן אל אמר כך לך והנה התצאר כי זה הענין אמרו מלך האמונה, ומלך
 ה שנראה לו ממה שזכר צתורה, גם הוא נאות למושכל אללו, כי כן כתבו זה מחכמי
 צחקר כמושכתצתי למעלה, וכל מאמין צתורה יודה צו, לא שהוא מושג מלך העחקר
 ה שיצדד זה מה שאמר צפ' י"ז, ואולם ההסגחה החלקית לפי דעתי ולפי מה שאני רואה
 א נמשכת אחר השפע החלקי, והמין אשר דצק צו השפע היה הסכלי עד שסצ צעל
 ל ונגלה לו כל מה שהוא נגלה לצעל שכל, הוא אשר התצורה לו ההסגחה השנקית
 ערה לו כל פעולותיו על נד הגמול והעונש" — ע"כ. הסתכל שאמר לפי דעתי וסמס

הדבר ולפי מה שאני רואה. והנה ענין קדושתו או כמוהו צמצם ארסו והוא מה שכתבתי למעלה בפ' נ"א, "מי שאבז האלוקות" אבזה אלקית, ואבז השכל והמעלות העוזות, כבדו האלוקות והשגיתו צו". ואשתמיטיה למאדן.

ואמר החכם פיטאגורוס אתה האדם הנאות לחיים אומר, שאתה היכול לדחות מהם נגעים רעים אם תראה להם השכינה שמת צהם, ע"כ. והנה אמר זה הענין הנכבד כדי שתהיה חתימתו דבר שהוא עקר, והוא ההשגחה צחסידיים כמו שנאמר צדוק, רבלי חסידיו ישמור. וכן נאמר צדוק קבלת, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. —

פ ר ק ש ל י ש י .

רצוני להעיר על המלות שלא הועתקו כדלוי ולא יורו על הענין המכוון צהם, ואומר כי מאחר שחוצר זה הספר צדקדוק גדול והשמירה מהטעות, שתהיה ההעתקה מדוקדקת מהטעויות כדי שלא תאבד כונת מחברו, היש מלות רעות צזה הספר נרמו צהם ענין פנימי, לא יצק הענין הנרמו צהם אלא החכם הרביל צספרי החכמה, שהתצאלו צהם אלו המלות, ואם לא יועתקו יאבד אותו הענין הנרמו צלותן המלות, ולאותן המלות רמו צאמרו צלואה ולא תהיה כונתך צפרק הצנת כל ענינו אליו, וידועת ידיעה צדודה כל מלה יברו וילוח (מתחיל ומתראה) והעתקתו, יראה ויגלה, וזה ממנו שכחה כי כן העתיק למטה כזו המלה כמה יבחה (כמו שידעה) ותיכף זה כל חכמים אלאהי רבאני העתקתו (כל חכם אלקי רצני) וענין רצאני צעדני החכם היודע חכמת האלקות, כי הם אומרים רצ לאלוקות ית' שהוא צעל הרצנות כלומר האלקות, ואומר רצאני ורצני לחכם צחכמת האלקות, ואלאחי ורצאני מורים על ענין אחד, ודלוי לכתבו רצאני צאל"ף אחר הצית. ורצני הנקרא צדצני חכמים ז"ל מורה ע"ז, כי אין קורים רצני אלא הסמוכים צא"י שנקראו אלקיים, כלומר דסמכין ליה וקרו ליה רצני וקוראים רצ שהוא גדול לחכמי צצל רצאנא. ואין מזה הענין מה שאמר למטה גאהל מן גמהור אל רבאנים, שהעתקתו, סכל מהמון הרצנים, כי זה ענין אחד, יורה על מי שלא התעסק אלא צתלמוד תורה צלצד. ועוד למטה אל איגמוש ואל איגז העתיק (העומק וההעצרה) והעתקתו, העומק והקלוד. שאין המלה גואז שהעתקתו (העצרה), וכן העתיק באיגז (צקלוד) והעתיק שריטה (מתנאי אחד) אצל לא העתיק (להכרח אחד) וידוע כי שניהם הכרחיים צהצנת הענין. וכן העתיק ידל עלי טענימא (יורה על ענין אחד מליזה מוקדמה אחת) וכל מלת מא שהיא צמקומות רצים מזה הספר יעתק אותה אחד, אלא צמקומות מעטים שאלו העתיק (אחד) היה סותר דצדיו ויעתק צמקומה (קלת) וצמקומות יפיל אותה מההעתקה והיא הכרחית צהם, והיא צפתימה למעלה מהלוי מעאן בוא לא קאויל העתיק (ענינים ומאמרים) והפיל אותה, כי אלו העתיק (למאמרים אחד) היה סותר דצדיו. וצפרק נ"ט מוצוע מא תחמל עליה תחמול עליה כחמל מא, העתיק (נושא אחד ינשאו עליו כשואים) והפיל מא מהעתקה. וצפ"כ"ז והיא הדבה מא לרלק אל עקל באל ערץ העתיק

(הוא חנוכה, אהת היום, במקרה) והעתקת נוא בליתו מקום (אמת) משנה מלבין העין כמו שגפתי בליתו הפרק, וצפ"ו מהחלק השני מן היתרון הוא גסס נוא העתיק (ואמנם יעשה מעשה מאשר הוא גסס אחר) וידוע כי הגוף לא יעשה מעשה אחר בלעדיו ואין מעשהו מאשר הוא גוף אחר, והעתקתו, (ואמנם יעשה מעשה זה מלך שהוא גסס מה) ופירושו ואמנם יעשה מעשה מן המעשים מלך שהוא גסס מהבגשים כלומר גסס מסוגל, וידועת ענין מא הכרחית בהגנת הענין.

ואומר כי זו המלה צעדני היא מלה מיוחדת ומסוגלת, כי בלמך האדם כותב כללות כל האדם, ובלמך אדם מא כותב יונן מדברך קלתם לא כלם: וזו המלה היא צפרק"ל מהחלק השלישי בל חבעא פי אלמא למגדר כי אלמא העתיק (והוא נמשך אחר קלת דמיון לצד אל אחר מהדמיונים). והעתקתו, (אצל הוא נמשך אחר מופשט דמיון מה כלומר אחר דמיון מהדמיונים). צפרק שני אלמא עלי אנמול הוא לארבעה ואתמהא והוא מע פטרחה ופיע קפול"ת ופיעתו (ובאשר הוא לארבעה שבעים וזהם שנים והוא עם ילדתו ומבליהם) וזהו העתיק (ומתקין ילדו) (מהשנתו) ואין מצוה למחשבה בלתי"ל עם ילדת שכלו כי אדם צתחלה שכל במה לא התערב צו דבר אחר, כמו שהוא ידוע להפץ הפנימי. ופטרחה צעדני ילדו ואתמול עקל פטרחי כלומר שכל ילד, והוא נשיהים פשוט אין צו מפורטות ילדו מקוצלות, אלא מה שיתחייב מהשכל בלעדו. וצוה הפרק איגבת לה מעציתא העתיק (הצו לו מדיו) והעתקתו, (חייב לו). וצוה הפרק נמשך ובעל כלבב פי אל סמא (ולפיכך שמו צריחתו לדע) ולא אדע מה הנריכו להוסיף דע? כי מושך מורה על שמו הדבר מורה. — צפרק שני, בהיב מרחבתא וע"ט חטה, העתיק (כפי מעלתו ועולם עמי חלקו צמליחות) ואין זה נכון כי לו ית' הכל, ומלת חטה צעדני מתפרשת לשנים, האחד, ענין חלק, והשני, ענין כבוד ומעלה. והעתקתו, (ועולם כבודו צמליחות) חו המלה היא צפ"ו מהחלק השני, וכמו"ל על מי אי הם העתיק (ושחות גדוליהם) ולא העתיק זו המלה. והעתקתו, (והתעלם מעלות גדוליהם) כי כמול התעלם הפך הדלות, ומלת כמול שהיא התעלם, מורה על ענין שהוא יתעלם הכבוד והמעלה. ועוד צפ"ו כ"ז מהחלק השלישי והוא איינא להחט מאפיאל יגוד דגהם. העתיק (והוא ג"כ יש לו חלק אחד צמליחות למטה מהם) וידוע כי אין לשטן חלק אחד צמליחות אלא יש לו מעלה מה צמליחות, כי יש לו מחשלת הארצות והוא משוטע בלח. צפרק כ"א, ואל הם כלה העתיק (וההשתדלות בלו) והעתקתו, (והחוש בלו) כלומר כל מה שראה היתה השגה שכלית. צפ"ו כ"ג, וחוטא עלי עלי גיר מפתקד לא יפעל. העתיק (והוא ית' צלתי מצטרך לכלי יפעל צו) וצפ"ו כ"ו, ואן כימה אל חרבה אכמא אל גא אל הא אל אפתקד. העתיק (ואף על פי שהתנועה הדרך אותה החסדות) והנכון להעתיק, ואף על פי שהתנועה הדרך אותה ההצטרך כלומר כי הדבר המתנועע הנריכו להתנועע נדכו לתנועה צדדו מההפך והליכתו אל הנאות, וידוע כי אפתקד אר צעדני אין עמינו חסדון אלא הצטרך, ואע"פ שההצטרך חסדון, וע"כ נקרא אללם הענין פקיד להצטרכו לזולתו. וזו המלה, צפ"ו ע"ז צמוקדמה הששית לאן על עדים לא יפתקד לפא על העתיק, כי ההצטרך לא

ילמדך לפועל. וכן העתיק הוא צפרק החמשי אפא תפאך אל עלם באסרא לפאעל
 (לודך העולם צעלמו לפועל) אלא שרדך להעתיק צמקום צעלמו, צכללו. וזוה הפרק
 אל או האם אל סב קאה העתיק (המחשבות המתחילות) והעתקתו, המחשבות
 הקודמות. ופי' הדעת הקודמת שלא נחקרה אלא היא כפי מה שתונן צתחלת המחשבה
 לאדם פתאום ותטה נפשו אליה קודם שיחקור אותה. צפרק כ"ד, לא יתעדן להרא
 אל מענאה, העתיק (לא יטפל צזה הענין) והעתקתו, לא יתדאה? כלומר לא יגלה
 עלמו לפדש. צפרק כ"ז. מסתוי עלי אל גם העתיק, (נסמך אל גסס) והעתקתו,
 (משתוה על גסס) וכן אמרו חכמים שלא היו מלומתנו, אסתוי על ערש שהעתקתו,
 השתוה על הערש. ור"ל הכסא. וזוה הפרק לם ילם בהרא אל מעני העתיק. (לא
 יכניס עלמו צזה הענין) והנראה לי לפי מה שכתב מורנו וגלינוס לם ילם בהרא
 אל מרץ ולא נבה עלי שהעתקתו, (ולא שת לצו אליו). וזוה הפרק ואמא לבנת
 הספיר פהי בארה ען אל שפאף העתקתו, ואמא לבנת הספיר פהי צלוד
 צעד הזך. וזך נקרא כל גוף שאין לו אוד עלמי ולא גוון טצעי. וכשיהיה כוכב גוף מאיד
 יתפשט אורו צכל חלקיו פתאום, כי צלוד לודה דוחמת ומסוגלת הדוחנית שתפשט
 צגוף פתאום ותסוד פתאום. צפרק ל"א אן זקפת ענדאל שבהה העתיק. (אם
 תעמוד על הספק) והנכון להעתיק, אסתעמוד אלל הספק, כלומר שיעמוד כשיקרה לו
 ספק ולא יטוטטו מחשבותיו צלותו דצד, כאלמו צזה הפרק שיש לשכל האנושי גזול
 יעמוד אללו, ואתת זו המלה אללס מענין שציה שענינו דומה. גלומר לפניה מתשא
 בהא כלומר מלה מת דמה, והיא המלה הזאת על הדברים המתדמים דצד מחולפים
 צאמתותיהם צמלת חי הנאמרת על הלמה והאדם והמלאך, וצמלת מדצד התאמת על
 האדם והמלאך. וזוה הפרק לא תבראר ותדפע העתיק (ולא תתחיל ותדחהו)
 וכן צפ' מ"ה לבראר בקתלה העתיק (מתחיל צהדיגתו) והנכון להעתיק - (ימהר), כי
 מבארה מהירות. צפ' ל"ג. מן אל תבאם אל אמור אל ערציה באל סדא מיר
 העתיק (מהסתפקות הדברים המקריים צעלמס) והעתקתו, (מהתערצ הדברים המקריים)
 כי ענין אל תבאם התערצ הדברים אלו צאלו. וזוה הפרק, יוקר אטוב שלמה
 העתיק (וכצד העיז שלמה) והעתקתו, וכצד האריך, כי ענין אטוב אריכות. צפרק
 ל"ד, מנקסם קאביל ללמוגזאה העתיק (מתחלק מקבל החלקים) והעתקתו, מקבל
 החלוק, כי גזאה אינה חלקים אלא חלוק. צפ' מ"א, אין עניאמה תכלת ענהם
 העתיק; (שהשגחתו ית' הניחה אותם) והעתקתו, סדה מהס, אוכן העתיק זו המלה צפ'
 כ"א ותתכליה אל ענאיה ענה (ותסיד ההשגחה ממנו) צפרק מ"ה, מגוד
 יבתביל אל גם מואניח העתיק (נמלא צדמיון הגשמות וטהוה חי צדמיון הנועה)
 והנכון להעתיק, צדמות הגשמות וצדמות הנועה, ויהיה מקוד צסקל לוות, כי המלה
 יבתביל כלומר טהוה נמלא אללס כשידמו הגשמות והנועה, ואינו נמלא אללס אם
 לא ידמו זה צפ' מ"ז. מן אנקלוס תלון פי דלך תלון יצא עגיבא (פי' אונקלוס
 נצו פדוטים נפלטים. (לפנינו מופלאים ונכון) וידוע כי לון צערצני הגוון, והעתקתו
 המורה על ענינו התגוון צזה גוון נפלא, כלומר שנעתק מענין לענין, כהעתק הדצד
 מגוון לגוון. וזה המשל ישמטהו הדצה צלטון הערצ ואומרים למי שלא יעמוד על ענין

אחד אלא משתנה מענין לענין ח' ל' י' ומחשילין אותו צדק מתגוון צגוונים רבים, ואומרים התגוון כהתגוון החומע, ואם לא ידע כוונתו האין יאמר שהם פירושים פלאים? — צפרק נ' וקום תרפ' עו אכין הי' מאל דרך. העתיק (ואנשים סרו צו הדרך) וידעה כי חשנ' כי דרך מלה עזרית, והעתקתו — ואנשים התגשאו מזה העמק — כי הם אומרים דרך גהינס כלומר עמק גהינס, והוא עמק שאל, ואומרים זלוני עלה מעמק ההשאלה, נצעת האמתת כמו שאכתוב צפ' נ"ב מהחלק השלישי לא 'אט חט אט לל דרך אל ספאל והעתיק לאל — והחדשי העתיק לא דלו זו ההשגה וזה עעות גמור. וזו המלה צעמה היא צפרק שמיני מהחלק השלישי, לא ל' אט חט אט לל דרך אל ספאל והעתיק לא לדת להשיג השפל, וכן העתיקו החדשי, ושניהם חשנו כי מלת דרך מלה ערזית, כמו אדר אך ואינו כן אלא העתקתו הנכונה, לא לדת לעמק השפל. והענין מורה על זה כמ"ס למעלה, וצפרק מלה ע' יחט אט שהיא ירדה. פרק נ"א ישגל אל ח'ז העתיק (יערד המחוז) ונרין דעת ההפרט אשר צין מחוז למקום אללס. וכתב צן סינא ולגופים כלס מחוזים צהכרח אשר יפרדו הגופים נערדים צהנחותיהם ולמקלתם מקומות, והם הגופים אשר יקיפו הם גופים אחדים — הנה נתצאר כי המחוז אללס היות הגוף למטה, או למעלה, או אשר החדדים, והמקום הגוף המקיף צולתו, וענין מחוז צלשונו כמו בצול. צפרק נ"ב, מאמר. מקלתם יכול לעצמו יודע לעצמו, וענינו אלל המדברים כי היכולת והידיעה הם לו לצדו, ולא ישתתפו צהם צולתו, כי אין האדם נאמר על ראצון ושמעון, ואין ראצון אדם לעצמו, כי אלו היה אדם לעצמו, לא היה שמעון אדם אלא לסנה השימה אותו אדם, והשימה כמו כן שמעון אדם, והתדעה האנושית צהפרצות החומר. וצוה צפרק נאגב' אל וגור העתיק (ראוי המליחות) והעתקתו, מחויצ המליחות, וענינו: כמו כן הכרחי המליחות. וצוה הפרק לאן קולך אל קרים פי ערץ אל זמאן כקולך אל עויל אל קציר פי ערש על בט. העתיק (כי אמך הארון הקלד צמקרי הקו) וכן העתיקו החדשי, והנדעה לי כי אין זו העתקה נכונה, אלא ערץ צוה המקום יחצ, והקדמון והחדש הם צרוחצ הזמן, כמו שהארון והקלד צרוחצ הקו, וענין רוחצ: כמו מדה, כענין ומדת ימי מה היא. וצוה הפרק נגד חמל מא כי חקה תעלי צעתיק (ומלא צו מעמד אחד צחקו). חסר כאן העתקתו הנכונה — צפ' נ"ח וילקי אללח פי הדא אל עקידה העתיק (ויקדים פני הצולא צזאת האמונה) וכן העתיה החדשי צפ' ל"ה ויקציל, והנכון להעתיק, וישליך האלוק צא האמונה. ואמר זה על דרך ההשאלה. וכן העתיק הוא צפ' ל"ה מהחלק הראשון, וילקיהם פי הדא אל שביחה יסליכס צוה הספק), והראיה ע"ז אלל המצין הערזי כי המלה פי ולא אמר צהדה ואין וס' זגה שהעתקתו פנים. וצוה הפרק קול ד' חנינא ואחכמה העתיק (דואים "חנינא וחכמותיו) והנכון להעתיק, ומקונו, כי אחכאם האלף צחידק, תקון, לא וצמות. והוא העתיק זו המלה כדאוי, צפ' י"א מהחלק השלישי אלהי מן אל חכאם העתיק (אשר צהם מהתקון). צפ' ס"א אל די לים ענדהם מי אז העתיק (אשר מן אללס מאזנים) ולא היה כתוב צנסחא שהיה מעיין צה מחאן. והנכון להעתיק אשר אין] אללס הכרה. וכן העתיקו החדשי הכרה. צפרק ס"ו ולא יזנו העתיק (ולא פחות) והעתקתו, ולא יסתור. וצוה הפרק, ואין קואנין כל לאגה אכתריה העתיק

ו ת ר ה ב ג ס ב ה מ א כ נ ס פ א מ ה העתיק (מן השקר שיהיה מעשהו למה שיעשהו
 ערך אחד) והנכון להעתיק, שיהיה דמיונו למה שיתחסכו ציחם, כלומר צדק יחס,
 הפרש גדול יש צדק דעו והמעשה, כי פעל הנדל נקדל דעו, כי הוא דעו הנורה
 זומד. וזה הפרק אחר אל עקאל אל מפאדק העתיק (מעשה השכל הנפרד).
 העתקתו, דעווי השכל. ודעווי השכל נסתר, ודעווי הנפש יותר מצוטר, אלל שטיע
 צוטר לכל, ודעווי הטבע נראה לכל. צפ' ע"צ, ואן אל זמאן מוצף מן אנת
 עתיק (שהזמן מחוזד מעתות) ונתפך צזה אחר הגאון ז"ל שמתפשט אל אן צעדני, וכן
 עתיק אן מא (עתה אחד) וידוע כי המלה אן צלצד, ואן אל שתי מלות. וזו המלה
 פוכה צלצוננו הצט נא. והעתיק צפ' ע"ו מהח"ס, פיאן ואחד (צדגע אחד) וזהו
 נכון. וזע"פ שחלק דגע מורה על חלק קטן מאד והזמן צתכלית הקטנות אלל המחשבה,
 זמני אלל נמלא צלצוננו מלה יותר קדוצה מזו צענין הוא נכון להעתיק אן דגע אחד;
 יוצן על מה תורה מלת אן אלל חכמי המחקר, ואומד, כי מלת אן מתפרשת לשני
 כימים, האחד, כפי הלשון כלומר שהיא נאמרת על זמן קצר מאד, והיא חלק עמה
 צצד, וחלק משעתיד, ונקראוהו צעלי הלשון הזמן, והנמלא, והעומד, והשני, כפי מה
 דוליס צה חכמי המחקר, כי היא נאמרת אללם על המדצק הזמן שעצד צזמן העתיד,
 צד שהוא תחלה למה שעתידי ותכלה למה שעצד, כמו שקרה לנקודה שמדצקת הקו צקו
 צתקה גדר משתתף לשני קוים ותפרק אותם כשתקה התחלה לאחד ותכלה לאחד, אלל
 ההפרש צימיהם כי הנקודה מליאה צפעל ודמוז אליה, ואין הדגע כן, כי היא מליאה
 צח, והזמן אפסד לחלקו צמחשבה, כי כל מדונק אפסד לחלקו צמחשבה, וכשיחולק תהיה
 צמחשבה תכליות, ואותן התכליות נקראות דבעים, ולל יתכן לאמד כי דגע צלצוננו
 יא דקיקה צלצון ערני, כמו שהעתיק צמקדמה השטית, כי כל דקיקה כלל, דגע
 קיקה חלק דק מאוד וקטן, והוא חלק מהזמן, ואין כן אן כי אינו חלק זמן. ועוד
 יה הפרק אן אל גוהר אל פרדי בח הלך אל ערץ העתיק (שהעלם הפרדי משלם
 ליאותו ועמידתו צמקרים) והעתיקתו, והעלם הפרדי יקוימו צו אותם המקרים, כלומר
 אותם המקרים קיומם לא צעלמם, וכן אומרים צעלי ההגיון כי העלם קס צעלמו,
 המקרים אינם קיים צעלמם אלל צעלם. צמוקדמה הצניעית. פיאליית שער.
 עתיק (ואני תמיה) וכן צפ' י"ט מהחלק השני (ואני תמה) והנכון להעתיק, מי יתן
 אדע — וזה ערה. א ת מ נ א ע ת כ י ל ה העתיק (המוע דמיונו) והעתיקתו, הפוע
 מותו, ויהיה מקור צסקל לוותו, כי הוא פעל הדמיון לא הדמיון, והחריזי העתיק,
 כיעת ליורו, וזה דליה אלל היה יודע ההפרש צד ליור לדמוי — וצפ' י"ז מהח' השלישי
 וזה נפלא צדמיון) והעתיקתו, צדמות, ויהיה מקור, כמו לוות, כי הוא צעדני חשבית.
 מוקדמה העשירית, אולי אן יעקל אן על בנפסא. העתיק (יותר דלוי שיטכיל
 העטלף) והעתיקתו, מהסדן, כי צנפסא סדן קטן. ואולי היה כתוב צנפסא שהיה
 עין צה בפאש שהיא עטלף. והחריזי העתיק סדן. — וצו ההערה. אל אקתרא
 אל כי אל העתיק, (ללמוד מהדמיון) והעתיקתו, ההמשך אחר הדמיון, ועד צו
 הערה, לא באדר נמיעה האל הוינא העתיקתו, לא ימהר אדם לדמותו צדצד
 ל כלומר צעיון מועט, והוינא צעדני ההולך לאט, תדנוס לאטי להוני, ולפי מה
 משמש נא צספריו סדון לשון דצינוז"ל עלותם, זו המלה עמנה ענין שאין לרין לדמותו
 צד קל, כלומר צעיון מועט.

חלק השני

במוקדמה השנית העתיק גאה'ית (תכלית) ונסצה הרזיעית שהיא גאה'ית העתיק. כמו כן תכלית? ויש הפרט צנייהם, כי המות סוף האדם ואינו תכליתו הנקראת גאה'ית. ולהפריט צנייהם העתקתי. לני, תכלית, גאה'ית. ותכלה לה איה. מוקדמה הרזיעית, גאה'ית ח' לאח (ההשתנות) והעתקתו, הפכה, כי השנוי שם כולל הארזעה. והעתיק צמוקדמה י"ד אסתח'לאה ומוח'יל וט'ס'ח'ח'יל (השתנות ומשנה ומשתנה) והעתקתו, הפכה והופך ונהפך. וצמוקדמה העשירית: אמא אן יכון ואמהא באל ג'ס, העתיק (עמידתם צג'ס) והעתקתו, קיומו וקיומם. כי הפרט גדול יש צין קיום ועמידה. וכן העתיק אל מ'קומה (ההעמידות). והעתקתו, המקיימים, כי אף ע"פ שעמידה תצא במקומות דצ'ס כמו קיום, זה הוא יותר מצוהר. צפ' א' מד'כתהא אל עצ'לה העתיק (הגיעוס העודקים) והנכון להעתיק (הבידוס) והם המעודדים מהעלצ'ס וצטר שצ'ס תהיה התנועה, וכי עווקיס דומה לע'רוק צ'עדזי, ואפשר שישתצ'ס הקודמ' פר'ז', פי פימא פויץ להם פימא פויץ לנא העתיק (צמה שהושפע' להם; צמה שהושפע לנו). והנכון להעתיק, צמה שהוסס לנו, כי אינו מענין שהוא שפע, כי פיץ היוד שרשית, ופויץ הו' שרשית, והם שניס שרש'ס ושניס עניי'ס; ומלת להם תורה ע"ז כי לא אמר אליהם. וקדוצ'מזה העתיק החרזי, צמה שנתן להם. צפ' יו"ד ע'סרת' חרבת'א העתיק (התאחדה תנועתם) והעתקתו, כצדה תנועתם או תקשה. צפ' י"א לא יבא לי בה העתיק (לא ירגיש עליו) והנכון להעתיק, לא ישית לנו אליו, או לא יחוס צו. וצזה הפרק, לתחריר מאה'יה אל עקל העתיק (לגזול אמתת השכל'ס) וכן העתיקו החרזי, להגזלת. וידעה כי הם היו קודמ'ס אותו תחריר צדלת, והוא טעות, והעתקתו — לדקק'ממות השכל. צפ' ע'. כל'מה תהיא שיקבל דלך אל פעל העתיק (כל'מה ש'זדמן דצר יקבל אותו הפעל) והעתקתו, כל דצר שהוא מוכן. צפ' י"צ ינגר פיאל דהן העתיק (שיעלה צשכל) והעתקתו, יגדר צמחצ'ה כמו ימשך, כי מלת ינגר דומה לעצדי יגדר, יוד'הן כמחצ'ה, והוא צכאן כמחצ'ה שאינה אמתית ואינו נכון להעתיק שכל. צפ' י"ד. ועא צפ'יק העתיק (כ'ס סתום) והעתקתו, כ'ס צוק, כי איין ענין צפ'יק סתום אלל [חזק]. ולמעלה מזה הפרק ואנפר'אד אל דגאל' בתמאם תרביה הדא אל מוליד העתיק (ואציו לצדו השלים גדול הנולד) והעתקתו, ונפרדו אקטיס דצ'ס, להשלים גדול זה הנולד, כי אה"כ אמר, ואמר לא'ס אחר מאשר עמו, ואלו היה אציו לצדו עמו היה אומר ואמר לאציו. — פ' י"ז, לא ילזמנא ב'ח'סב רומנא העתיק (לא יתחייצ'נו לפי מחצותינו) והעתקתו, לפי השתדלותינו. צפ' י"ח ולכ'ית את לקבול אל צורה העתיק (ולא יצא לקבל הצורה) והעתקתו, ולא יוכן, או אינו נאות, וכן העתיק הוא * צחלק אל מארה מאתיח (החומר נאות). וצזה הפרק, לא יגור אל תבצ'יק העתיק להמציא הסגול או התיחד' כי אינו צלוד (חסר כאן). צפ' כ"ו יחתמא לאל תאויל העתיק (יסגול הפירוט) ולד'ן שיוצן פירוש צזה המקום, כשיפורט המלה לענין פנימי, לא כפי מה שמורה עליו המלה מלך הלשון, וע"ז מורה תאויל אלל המדצ'רים צאלו העניי'ס. פ' כ"ע, אל תעד'

* נראה שהכוונה היא צפרק וצחלק

אין אל עלם העתיק (הנטייה מן החכמה) והנה הוא קודה אותו צדלת, והיא צדית
 צנחלות, והעתקתו, הערמה, מענין כי עידוס אנכי, כלומר ריקס מהחכמות, והדליות
 כי זה ענינו, כי תיכף אחר זה אמר, ואמנם צחינתם צלמתת הסכל אחר השלמות
 צחכמות, כי זה הפך הראשון שהוא העדוס מהחכמות. וזו המלה היא צפתיחה אל ערי
 מן מעדניה אל וגוד העתיק הוא העדוס מידיעת טבע המליחות. צפ' ל', ואמא
 אל אול פקר יקל עלי אל מתקדם באל זמן עקט העתיק (ועל הראשון אמנס
 יאמר על הקודם צומן צלנד) וכן העתיק החריזי (אצל הראשון הוא האמור על הקדמון
 צומן צלנד) יוצן מהעתקתם. כי הראשון לא יאמר אלא על הקודם צומן לצרוחיו, ולא כן
 הוא, כי הראשון יאמר גם על מה שתאמר עליו ההתחלה, והם מהשמות הנרדפים, אצל
 העתקתו, ואמנס (הראשון) לפעמים יאמר על הקודם צומן לצד — ועוד צזה הפרק
 ואבור אקארהם העתיק (והזק היותם אחד) והעתקתו, חזק התאחדם. ועוד צזה
 הפרק. בין אל נחש לם באשר אדם בוגה ואובנא באנת מה אורתא
 מ באשרתא לחוה העתיק (היות הנחש לא קרוצ לאדם, ואמנס השתדלותו וקרצו
 לחוה) והעתקתו הנכונה, היות הנחש לא דאה אדם צסוס פניס ואמנס מערכת דצדיו
 ודלותו לחוה. והפיל מההעתיקה, בשום פנים ויש להם לורך צענין, ואע"פ שהעתקת
 מ באשרה קרצת דצד מדצד, יותר נכון הוא, לא דאה, סזו כונת מודנו ז"ל. וטעם
 הדצד שלא היה סוס דצקות צין אדם ונחש צסוס פניס, אלא הדצקות צין חוה ונחש כי
 חוה היתה אמלעות צין אדם ונחש. ובועה אורתא מערכת דצדיו ואמתת התשובה
 על הדצד. וזו המלה צפ' כ"ג מהחלק השלישי. וארא תנול אה בלאם אל במסא
 פיה אל מח אורתהם העתיק (וכסתצונן ענין החמשה צענין מחלקותם) והעתקתו
 צענין מערכת דצדיהם, ועוד צזה הפרק וקובל בה והעתקתו, והוקבל צו, צענין
 מקצילות הלוללות שהן צו כנגד צו, כי אפשר שיחסו הקודם כי הוא מענין קנול, ומודנו
 ז"ל אמר זה הלשון, להורות כי השני לדדים מתנגדים, צענין לעשה לו עוד כנגדו, והעתקת
 אחד שקיה (אחד מחלקיו) לא אמר גזייה שתייה העתקתו (חלקים) אלא שקיה
 שהעתקתו (חתכו, כלומר לדדיו) כי הרופאים אומרים ואל אנסאן יכתלאף
 אחר שקיה כלומר שהאדם יתחלף מזג לדדיו כלומר שיהיה מזג לד ימין חס, ומזג לד
 שמאל קד, והוא דמו למה שאמרו החכמים ז"ל נסרו ועשאו גצים, ויפה פידש החנס ר'
 אצרהם צ"ע ז"ל כי שתי צלעות היו, ומלת ללע היא לשון נקצה והטעם לד. ע"כ. ואמר
 צזה מלת שקיה להורות על הנחתך, ושני החתכים דצקים זה צזה כי הם אומרים אל
 שק צרע גיר באין כלומר חתך שאינו נצל. וזה הוא ענין נסרו ועשאו גצים, כי
 הגצים היו דצקים זה לזה כאלו היו גצ אחד, ואח"כ חתכו ועשאו גצים, והיה פני זה
 כוכה זה, ומי שלא יצין זה לא יצין כונת מודנו ז"ל, ואל מה דמו, גם לא יצין מה שאמרו
 דצותינו ז"ל. צפ' ל"ה יסתפכם ענהא העתיק (יתמה מהם) והעתקתו, יצקטידיעתם.
 והחריזי העתיק יטר צעדס. צפ' ל"ח אקדאם העתיק (כח וגזורה). וידוע כי אקדאם
 צערצו (מי שיקדים לעשות הדצד) ודומה למלת קדימה והיא היא, וכח הקדימה הוא
 שיקדם אדם וילך להלחם את האריה או הדומה. ולהכנס צמקוס הסכנה ולא יפחד,
 וע"כ העתקתו (כח קדימה) והדליות ע"ז כי אמר והוא אקדאם אל שרץ אל
 מפרזור עלי אל מלך אל עניינים והעתיק (והוא) שהתגזר איש אחד צמקלו על

המלך

המלך הגדול. וידוע כי לא התגבר משה רבינו ע"ה על פרעה ולא נלחם עמו, והעתקתו, והיא קדימת הליש הנפחד. ועוד צפ' אח"ז ואסב בדלך בתירה מן קראין עדה העתיק (וסצות הרצות מעמינים רצים קודמים מהלחמים ובהרס) וידוע כי אין ענין קראין עמינים, אלא הקדמות, ולממת המלה מחוצרות, ונקדלו ההקדמות מחוצרות, כי כהתחבר אמת אל אמת תהיה התולדה, והדליה ע"ז כי תיכף אמר ההקדמות הן — והנה אמר ההקדמות במקום מחוצרות, וע"כ העתקתו מחוצרות הכנת קודמת ומתאחדת, וצפ' ע' מה' השלישי או דלה עלי דלף קראין העתיק (או הודוהו ע"ז אמתללות) וצוה הפ' בקית מתאר תלך אל ארא העתיק (נשאר עקומות הרעות הן) והעתקתו, נשאר נשומיו, וכן העתיק הוא למעלה מזה נשאר בקית את ארתא מרתסמא (ונשאר נשומיהם חקוקים). צפ' ע"ה, יסתפחם קלתו עלי גהה אל חרם העתיק (אמדתו על לך המחשבה) והעתקתו, על לך האומד. ונתחלת חלק השלישי דאדחם ותכמין העתיק (צעל סנדל) והעתקתו, צעל אומד ומשער. מענין כמו שער נפשו, וחרם ותכמין מודות צערני על ענין אחד. והעתקתם (אומד ומשער) והוא כמו כן צערני שגור ועמינים אלל חכמי המחקרנות השכל שמצין הדבר הנסתר מתוך הנגלה צמחירות וצמן קצר מאד. כמו שרואה שאור הלצנה יגיע לה עשהמש כפי דחקה עמנה ויקח דליה שתסתמד ולא יגיע לה אורה. ולמחירות הכונה כיון צו המלה צמרו צפ' ל"ח מהחלק השני ותגד מן אל כאם מן חרםה ושעורה והעתיק (מי שדמיונו ומשערו) וזו שגיאה גדולה כי אין מצוא לדמיון צוה הענין, והן שתי מלות מורות על ענין אחד והיא מהידת הכונה. וצמרק ע"ו אנביאווה הדפא ללם פהא וסכרה העתיק (מיתת נציאיו דומים לשוטים ולשכורים) והנכת להעתיק, (שישים נציאיו מעדה לסכלים וללעג) כי מלת הדף צערני (המעדה) וכן העתיק הוא צתחלת הפתיחה לאן לא יציר הדפא (שלא יסוד מעדה) ומלת סוכרה עמנה, לעג וקלס, והכ"ף רפויה. ונדלה שהוא היה קודם אותה דבושה מענין שכרות.

ח ל ק ש ל י ש י .

בפרק א' חביין מעאני אבהמתא העתיק (לנאר עמינים שלא נזרו) והעתקתו, (דצרים שנעלמו) כי מלת אבהם תורה על הדבר הנעלם. והוא אללם מצהמה. צפ' צ', העתיק לאזקה (מחוצרות) ופה העתיק, וכן הו' לולהעתיק צפ' ע"ז מחלק הדלשון לאסקה בעפהא כבעץ (מחוצרות) והוא העתיק (מדוצקות) וכן לאל חזאק בעצהיא כבעץ (להדצק קלתם צקלתם) וזה שגיאה גדולה, והיה לו להעתיק (להתחבר קלתם צקלתם) ומי שלא יצין ההפרש שבין חצור ודצוק לא יצין הכונה כי המדוצקים אלל חכמי המחקר שהוא צערני מתצללה הם הדצרים שהתדצקו קלותיהם והיו אחדים, כלל והאור, והחצור שהיא אל תצאק צערני כשלא יתערבו הקלות והיו צפעל וחכמים ז"ל צארו זה הענין (סנהדרין ס"ד א') ואמרו, הנלמדים לצעל פעור כצמיד זה נכנס חולא, חצל ישראל אינם כן שנאמר ואתם הדצקים צד' אלקיכם חיים כלכם היום

היום, כשתי תמדות המדונקות זו צוו. צפרק ז' מארה אל קשת אל מיצופא
 ומאהיתהא וחקיקתה העתיק (חומר המתואר ולאמתו ידוע) ולא זכר מהותו,
 וזה חסר מן הספר כי מורנו ז"ל זכר שלשה דברים לאוי להתזונן זהם. חומר הקשת,
 ומתותו. ולאמתו, כי כשידע האדם אותם, ידע הכוונה. וזוה הפרק אדא צמאת
 תלך אל ראשים העתיק (כשתשלם אותם הדאשים) והעתקתו, (כשתקנן).
 צפ' י' צאלא ליטיב העתיק (אלל לרפואה) והעתקתו, (אלל להתזנס) כי הוא מן
 טוב והוא כל דבר שיש לו דית טוב, והרפואה מלכני האדם החזקים, אולי היה כתוב
 צנסחא שהיה מעיין זה ליטיב צלא יוד, שענינה לרפואה, והחריזי העתיק להנות
 ולהתענג. צפ' י"ג מקאדנה אל ערם העתיק (התפשטת ההערך) והעתקתו, (התחנך
 ההערך) לא התפשט. וזוה הפ' יקולי אין כלמה נסב אליי פעלה העתיק (יאמר
 כל דבר שיוחס לפעולתו) והעתקתו, כל דבר שתיוחס אל פעולתו, שאומר אני עשיתיו.
 צפ' י"ז וזוה הפרק, ובאנה יצוף אפצאלה העתיק (וכאלו הוא מספר פעולותיו)
 והעתקתו, מספר הטנתו, ואולי היה כתוב צנסחא שהיה מעיין זה אפעאלה. צפ' י"ח
 מעני דהניא העתיק (ענינים שכליים) בדאגה אל דהן (מחון לשכל) והעתקתו,
 ענינים מחשניים, מחון למחשנה, וד"ל מחשנת הלצ. כי הם אומרים דהן לשמירת
 הלצ. וצערני הפאט כלומר מה שיסמור הלצ מענינים, כענין כי נעים כי תשמדם
 צנטן. כי אלו הכללים מושגים מלך מחשנת הלצ, שתחשוב צפרטים ותקח מהם הכללים,
 והדאיה ע"ז מה שכתב צן סינא, והכללי מלך שהוא כללי אינו נמלא אלל צניור. ואמר
 ארסטו ומן אל עקל יכון אל דהן כלומר מן השכל יהיה הצניור, וע"כ לריך אתה
 להצין מלת מחשנה צאלו המקומות, הצניור. צפרק י"ט בל הרא אל חביר, אל
 חדביר אל מהני העתיק (זו הכהגה דומה למלאכת מחשנת) והעתקתו אללי, וע"ז
 ההנהגה האומנית, וקולאים מהני למלאכת האומנות הנעשית צידים. צפרק כ"ב
 מסברין באמרה העתיק (מוכרחים צמלותו) והעתקתו, (משועצדים צמלותו) חס
 מקשים תמה שנאמר זוה הפרק צחשיצות וצחכמה, כי למעלה שלל ממנו החכמה והסיד
 מלת חכמה מההעתקה והוא מליאה צערני אל פצל ואל עלם? ותידון זה כי חכס
 יקרא אלל ההמון היודע להנהיג עלמו צהנהגה טובה ומתקן מדות נפשו, וזה הוא
 החכס אללנו. וכן היה איוצ, ומה שלל ממנו למעלה, היא החכמה העיונית. והאדם
 יהיה מפורסס צין ההמון שהוא חכס ולא יהיה חכס אלל צחכמת ההנהגה או צחכמה
 שהוא צה נסה ומפני זה אמר, המפורסמים צעולם צחשיצות וצחכמה, ואפשר שלל היו
 כן, והדאיה לך ע"ז כי צפ' כ"ד מח' השלישי אמר, ולמטה ממנו חכס צחכמות והוא
 צעל המדות העוזות. צפ' כ"ג ובר לך קיר דאי אצח אבה העופייה (וכן אמר
 על שלשת ריעיו שנפסד דעתם) והעתקתו, קנן דעות חזריו. ולאמת המלה קסידה,
 כי הקוטר הדברים מקנן אותם. צפרק כ"ד ולא ילתפת למתחדים במעגז העתיק
 (אשר לא יצטו עמו לעשות המופת) והכחון להעתיק, אשר לא יצטו עמו למתבצר
 צמופת. כי מתחדים צערני (מתבצר), וצאור זה כי יש שגלוחו לזולתו צמנותו
 הטבע, כלומר שחאמת דזריו צעשותו מעשה שהיא נגד הטבע, כמו שעשה פרעה
 לפדעה צאמרו כי יאמר לכס פרעה תנו לכס מופת. והחריזי העתיק, למפתה צבעשה
 כה. והמעתיק כן הוא פתי! כי לא יפותה אדם צמעשה נס. וזוה הפרק ולא יוחר
 הנפעל

הנפעל העתיק ולא לעורר הפעולות. והעתקתו, ולא לצחוד הפעולות. כי כן העתיק צפתיחה ואותר קולה (ואצמד לאמרו), וללו היתה המלה יחיד היתה העתקתו לעורר. וזוה הפרק אלא יבלי העתיק (ולא ידגים צעזודת העוזד ולא צמרי המורה) וליחס לו ית' הדגשה אינו נכון, והעתקתו, לא יסית לצ. צפרק מ'. לאן אל קצר אלאן תעליל אל נצוץ לא תעליל אל פאקה מעאן אן לי פי הדא אל פקה א דאי ישמע שפא הא העתיק (כי הכונה הנה לתת סנת הפסוקים, לא סנת דצרי התלמוד, ועם כל זה יש לי צמה שנאמר בתלמוד דעת ישמע פנים אל פנים) ונדלה מהעתקתו מדעתו כי כונת מורנו ז"ל שיש צו ההלכה שהוא עונש ממון, דעת יאמר אותה פא"פ. וכן העתיק החרזי, כי הכונה עתה לנקש טעם הפסוקים לא טעם התלמוד, אע"פ שיש לי צו ההלכה סדרא אשמיעך אותה פה אל פה, והעתקתו אללי היא כך, כי הכונה עתה לצאר טעמי הפסוקים לא לצאר טעמי התלמוד, עם מה שיש לי צוה התלמוד דעת אומר אותה פה אל פה. ולא אדע מה טעם להעתיק פקה הדאשן (תלמוד) והשני הלכה, ומאי שנא? צפ' מ"ז יסתגרונה עלי גהה סד אל צדיעה העתיק (לשמור התורה), אולי היה כתוב צנסחא שהיה מעיין צה שהיעה. אזל צנסחאות שלנו כתוב צדיעה צדלת, והוא הנכון. והעתקתו, יחדשום על לך סתימת הסדר, ועינינו כענין חזוק הצדק וגדלת הפרק. וזו המלה צפ' מ"ט צעמן פתוי נעדה, פהי אגבר לצדעהא והעתיק (רופא מחלה), והעתקתו, כי הוא יותר הבח לחנוש שזרה. צפ' מ"ג אל יום אל טביעי העתיק (היום השמיני), ולא אדע מדוע לא העתיק היום הטבעי כלשון מורנו? — והיום הטבעי, הוא ארבע ועשרים שעות, כי היום והלילה נקראים יום אחד, כאמרו ית', "ויהי ערב ויהי צקר יום אחד" כי הם הקפה אחת. ואמר צן סינא. ודאשן הגדלים היום והלילה, ואח"כ השנוע, כי הוא גדד גדדה אותו הלצנה צהגלגל. ואח"כ החדש, הוא הקפה תשלם צין הלצנה והשמש, ואח"כ השנה. ע"כ — צפ' נ"א, וקר עהר לי אלאן העתיק (וכבר נגלה לי) והעתקתו, וכבר נדלה לי, כי יש הפרש צין נגלה לי, ונדלה לי, וזוה הפרק. באן אל אמר הנדא העתיק (ואחר שהענין כן) והעתקתו, ואם היה הדבר כן. וזוה הפרק צהעדה, ואין שיתאן תקו הדא אל צא לה ותגלטהא פעלת ואן שיתאן ותדקהא או לא פעלת העתיק (אם תדלה לחזק הדצוק הזה תעשה, ואם תדלה להחלישו מעט מעט) ולא העתיק תגלטהא ותדקהא ושתי אלה המלות נלרכים צעמן, והעתקתו, ואם תדלה זה הדצוק ותעצה אותו עשית, ואם תדלה שתחלישו ותדקק אותו דאשן דאשן עשית. —

זה מה שראיתי לכתבו בזה הפרק מההערה על ההעתקות אלה המלות. ואני יודע כי אלו היה משגיח בהן החכם המעתיק היה מתקנו כראוי. ואלהי ית' וית' בחסדו ידריכני אל האמת. נשלם זה הספר בשנת הארבעים על חמשת אלפים ליצירה. ולא להים העוור

שבח והודאות אמן! —

